JÄRVA TEATAJA

TEISIPÄEVAL, 9. NOVEMBRIL 1943. A. 3. AASTAK. NR. 129. ÜKSIKN. 5 PN.

Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, telef. 30. Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind Rmk 0,60 kuus. ● Peatoimetaja: Johannes Kaup. Väljaandja: K'rjastus Eesti Ajaleht. Paide Trükikoja trükk

9. november

PK.-sõjakirj. Palmovski. (Wb.)

Õhujõudude hävitav hoop vaenlase järelveole läänepoolses Vahemeres

Pommid ja torpeedod tabasid 13 suurt pargaslaeva mahuga 140.000 brt ja 2 hävitajat. — Tuhanded ameeriklased ja inglased leidsid oma haua merepõhjas

Eriteade

Führeri peakorterist, 8. nov. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Saksa õhujõud teostasid uue raske löögi vaenlase vägede- ja järelveotransportide vastu Vahemere läänеosas. Võitluslennukite üksused ründasid madallennul Põhja-Aafrika ranniku ees ühte 22 talviitaaditud väeosadetransportlaevast koosnevat ja 8 hävitajast julgestatud konvoid. Arvukas hulk pomme ja torpeedosid tabas hävitavalt 13 suurt pargaslaeva kogumahuga 140.000 brt ning 2 hävitajat. Õralennul nähti mitut üksuste transportlaeva põlevas ja vajuvas olukorras. Hävitatud laevadega koos leidis tuhandeid noori põhja-ameerika ja briti tagavara-väelasi oma haua merelainetes.

Führeri peakorterist, 8. nov. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Perekopi maakitsusel oli ka eile tugevate jõududega teostatud nõukogude rünnakuil ainult vähest kohalikku edu. Juba päevi paistavad selles lõigus eriti silma brandenburgi 71. pioneer patalјon, millise komandör, major Schneider, viimastes võitlustes langes, samuti maavõitlustele rakendatud 9. õhutõrjediviisi osad.

Dnjepri rindel möödus päev, väljaarvatud tagajärjekad omapoolsed rünnakud, rahulikult. Meie rünnaküksuste jätkamisel Nikopolist lõuna pool purustati sissepiiratud vaenlase jõududegrupp, võeti uusi vange ja saadi sõjasaaki.

Kiievi võitluspiirkonnas osutavad meie üksused laial rindel kaugelt üleolevate jõududega rünnavalle nõukogudele kibedat vastupanu. Neis kestvais raskeis tõrjevõitlusis on eriti silmapaistnud franki-lõuna-saksa 183. jalgväediviis kindral-leitnant Dettlingi juhtimisel ja ida-preisi 217 jalgväediviis kindral-leitnant Poppe juhtimisel.

Ülevaatetus Neveli sissemurruruumi järvede- ja soomaastikus seisavad meie võitlusgrupid tõrjevõitluses tugevamate vaenlase jõududega. Nõukogude katsed, sissemurruruumi külgedele laiendada, nurjusid. Ülejäänud idarinde kesk- ja põhjalõikudest teatati ka eile ainult kohalikku luure- ja rünnaküksuste tegevust.

Lõuna-Itaalia rindel ründas vaenlane koondatud jõududega jälle visalt meie positsioone Volturnost loode pool. Seejuures tekkis eriti Venafro juures ägedaid ja inglastele ning põhja-ameeriklastele ülimalt kaotusrikkaid võitlusi.

Kiired saksa võitluslennukid teostasid mõjuvaid madalrünnakuid vaenlase jõuvankritekoondistele.

Vaenlase lennukitеüksused lendasid eile päeval okupeeritud läänepiirkonnisse ja tungisid halva nähtavusega ilmade juures kuni Lääne-Saksa piirkonnani. Pommiheidete tagajärjel tekkis ainult ühes asulas mõningaid kahjusid. Ka häirimisrünnakud mõõdunud ööl omasid ainult vähest mõju. 5 briti-põhja-ameerika lennukit tulistati alla.

Saksa lennukid katsid ka ööl vastu 8. nov. üksikeesmärgid Londoni linnapiirkonnas raskekaliibriliste pommidega.

Uus löök USA laevastikule

Jaapani lennukid uputasid kaks lennukikandjat ja neli ristlejat

Tokio, 6. 11. (DNB) Vetes Bongainville'i saarest lõuna pool uputasid Jaapani lennukid kaks vaenlase lennukikandjat ja neli ristlejat.

Täiendavalt teatatakse:

Reedel avastasid Jaapani luurelennukid ühe vaenlase laevastikuüksuse, mis liikus lõuna pool Bongainville'i saart põhja suunas. Kohe startis Rabaulist 14 torpeedolennukit, mis vaenlase laevastikuni jõudes asusid aegavlitmata rünnakule.

Üks suurt tüüpi lennukikandja Islandiklassist sai torpeedotabamuse ja vajus pärast plahvatust kahe minuti jooksul põhja. Teine keskmise suurusega lennukikandja süttis torpeedost ja hukkus. Samal viisil hävitati ka neli ristlejat.

Jaapanlased kaotasid ainult kolm lennukit.

Krimmis toimus vaenlasele kaotusrikkaid võitlusi

Kertshi väinas uputati nõukogude maabumispaate ja saadi sõjasaagiks praam ühes 15 kahuriga

Führeri peakorterist, 7. nov. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Krimmis vaheldusid eile tugevad vaenlase rünnakud meie vasturünnakutega. Tekkis tugevaid, vaenlasele kaotusrikkaid võitlusi.

Kertshi väinas uputasid sõjalaevastiku julgestussõidukid 4 tulvil vaenlase maabumispaati ja ühe kiirpaadi. Üks vaenlase praam ühes 15 suurtükiga saadi saagiks.

Suures Dnjepri käärus ning ülejäänud Dnjepri rindel oli üldiselt ainult vähest põitlustegevust, väljaarvatud mitmed tagajärjekad oma rünnakud. Nikopolist lõuna pool õnnestus ühel meie võitlusgrupil tungida üllatuslikult vaenlase positsioonidesse, kusjuures saadi saagiks 40 suurtükki ja võeti vange.

Kiievi võitluspiirkonnas tekkis üha jälle pealetormavate vaenlase rünnaklainetega kibedaid võitlusi. Mitmed tugevad rünnakud löödi tunduvate kaotustega nõukogudele tagasi. Edelapool linna on võitlused vaenlase tankijõududega käimas. Õhujõud löid tugevate üksustega mõjuvalt maavõitlustele sekka ja tulistasid siin ning teiste võitlusruumide kohal eile alla 91 nõukogude lennukit.

Sissemurruruumis Velikije Lukist edelapool arenesid meie vasturünnakud Nevelist lõunas edukamalt. Linnast läänepool saavutasid meie üksused tugeva, tankidest ja lahinglennukitest toetatud vaenlase vastu uue tõrjeedu. Korduvalt ründavad nõukogud visati tagasi nende lähtepositsioonidele, kusjuures hävitati 51 tanki.

Lõuna-Itaalias tugevdas vaenlane oma rünnakuid, et meie positsiooni Volturnost põhja pool koondatud jõududega läbimurda. Meie üksused asusid vasturünnakule, viskasid meie positsioonidesse sissemurdnud vaenlase pärast ägedaid võitlusi jälle Volturno orgu ja valiutasid endised positsioonid tagasi.

Rasked Saksa võitluslennukid ründasid mööduvad ööl hea eduga vaenlase järelveosadamaid Lõuna-Itaalia ida- ja lääneranniкul.

Mõningad vaenlase õhujõud lendasid eile okupeeritud läänepiirkonnisse ja teostasid õõseid häirimisrünnakuid mõnedele Lääne-Saksamaa linnadele. 6 vaenlase lennukit tulistati alla.

Saksa õhujõud heitsid ka möödunud ööl jälle pomme eesmärkidele Londoni linnapiirkonnas ning Ida- ja Lõuna-Inglismaal.

Kremli nõudmisi

„Pravda" peab eestlasi Nõukogude kodanikeks

Stokholm, 5. 11. (DNB) Moskva ringhäälingu poolt inglise keeles avaldatud kärpes ühest „Pravda" artiklist öeldakse: „Hoolimata meie sõjalistest operatsioonidest ootavad siiski tuhanded ja kümned tuhanded nõukogude kodanikud vabanemist orjaikkest. Nende hulka kuuluvad lätlased, eestlased, leedulased ja karjalased, kes igatsusega ootavad vabanemispäeva. Nende priius saabub pea."

Pärast seda kui Moskvas on mõningal määral kinnitust leidnud Euroopa reetmine anglo-ameeriklaste poolt ja nende kapituleerumine Stalini ees, on kogu Moskva ajakirjandusel omad põhjused Kremli nõudmisi salajas hoida, kusjuures aga ikka jälle tugevamini tuleb alla kriipsutada, et siin väljakuulutatud Balti rahvaste „vabastamine" käib vaid üsna väikese osa maa-alaliste nõudmiste kohta, mis enamlus endale on sihiks seadnud.

Vihased võitlused Krimmis

Enamlased löödi välja Dnepri saartelt. — Kiievi juures asusid Saksa väed uutele positsioonidele. — Lõuna-Itaalias kasvab võitluste ägedus

Führeri peakorterist, 6. novembril.

Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Krimmis löödi enamlaste rünnakud nende dessandipeadest mõlemal pool Kertši ja Perekopi maakitsuses Saksa-Rumeenia vägede pool veriselt tagasi.

Dnjepri alamjooksul tõrjuti mitu vaenlase pealetungi Herssoni ja Nikopoli sillapeadele.

Dnepri suures käärus saavutas vaenlane mitme tugevama rünnakuga üksnes kohalikke sissemurde, mis riivistati või likvideeriti vastulöögiga. Meie vasturünnakul lõuna pool Dnepropetrovskit saavutati, hoolimata vaenlase vihasest vastupanust, maa-alalisi võite.

Krementšugi ja Kiievi vahel ajasid meie väed enamlased välja mõnelt Dnepri saarelt ja löid Dnepri käärus kagu pool Kiievit tagasi korduvad vaenlase rünnakud. Neis võitlusis hävitas SS-soomusgrenaderidiviis „Das Reich" alates käesoleva aasta algusest oma 2000. vaenlase tanki.

Põhja pool Kiievit paiskasid enamlased võitlusse värskelt kohaletoodud jõude. Ähvardava sissemurru vältimiseks tõmmati meie väsalt ja vihaselt võitlevad väed lääne pool asuvalle positsioonidele. Seejuures võeti meie väed tagasi juba nädalaid võitlusliini kuulunud Kiievi linna osadest.

Velikije Luki võitlusruumis löödi vaenlase tugevad rünnakud lõuna ja lääne pool Nevelit õhujõudude mõjuval toetusel tagasi. Ülevaatetus metsa- ja soomaastikus edela pool Nevelit jätkuvad võitlused vaenlase ettetunginud üksustega.

Mujalt idarindelt teatatakse ainult lõuna pool Laadoga järve kohalikest ja tulemusteta enamlaste rünnakuist. 2.—5. novembrini hävitasid õhujõud idarindel 140 Nõukogude lennukit, 6 meie lennukit läks kaduma.

Raskeis võitlusis kagu pool Krementšugi takistas 106. Reini-Vestfaali jalaväediviis kindralleitnant Forsti juhatusel silmapaistva tegutsemisega kõiki vaenlase läbimurrukatseid ja saavutas seejuures eriilisi tõrjevõite.

Lõuna-Itaalias kasvab raskete võitluste ägedus Volturno ääres veelgi. Rünnakuil meie kõrgendikupositsioonidele tekitatakse inglaslle ja ameeriklasile pidevalt raskeid veriseid kaotusi. Üks meie ettenihutatud vaenlase poolt ajutiselt sissepiiratud võitlusgrupp purustas öö jooksul piiramisrõnga ja lõi end läbi meie peajõudude juure.

Lõuna pool Istoniot ründas vaenlane ka eile jällegi tagajärjetult tugevate jõududega.

Üks tugev Saksa raskete võitluslennukite üksus ründas öösel vaenlase laeva-eesmärke ja väljalaadimisi Napoli sadamas. Esialgsete teadete järgi uputati seejuures üks kaubalaev ja tabati raskesti ühekaat kaubalaeva.

Vaenlase lendurid ründasid eile õhtul Vatikani linna Roomas. Pommitabamused tekitasid purustusi maailmakuulsas monumentaalehases ja kahjusid kuberneri paleele.

Vaenlase lennukite üksused tungisid 5. novembril lõunatundidel Lääne-Saksamaa kohale ja heitsid paljudes kohtades lõhke- ja süütepomme, mille läbi tekkis eriti Essenis, Gelsenkirchenis ja Münsteris kaotusi elanikkonna keskel ja mõningaid kahjusid. Nagu seni on kindlaks tehtud, tulistati alla 19 vaenlase lennukit.

Möödunud ööl teostas väheldane arv Briti pommituslennukeid häirimisrünnakuid riigi lääne- ja põhjapoolseile aladele.

Saksa lennukid ründasid ööl vastu 6. novembrit jällegi eesmärke Londoni ruumis.

Kiirpaadid tungisid ööl vastu 5. novembrit konvoiliiklusele Inglismaa idarannikul jällegi kallale ja torpedeerisid kolm laeva kogumahuga 9000 brt. Nende uppumist ei saadud töölerakendatud tugeva tõrje pärast küll jälgida, kuid uppumine on tõenäolik.

Põhja- ja Kesk-Atlandis uputasid Saksa allveepaadid võitluses vaenlase konvoide vastu neli hävitajat, ühe korveti ja viis laeva kogumahuga 29.500 brt. Veel üht laeva ja üht valvelaeva torpedeeriti.

Lõppvõiduni vabaduse eest

Meie tänases lehes teisal on toodud sõnum selle kohta, et ühes „Pravda" artiklis 4. nov., mis anti hiljuti edasi ka Moskva saatja kaudu inglise keeles, räägitakse tuhandetest ja tuhandetest nõukogude kodanikkudest, keda tulevat veel „vabastada" orjusest (!) Nende „vabastamist" ootavate paljude tuhandete hulgas leiduvat ka eestlased, lätlased, leedulased ja karjalased, kes ootavat igatsusega seda päeva.

Siin kerkib kõige pealt mõistagi küsimus, miks saade korraldati just inglise ja mitte nende „õnnetute" rahvaste oma keeltes, kes nii suure igatsusega peavad „ootama" „vabastajaid" ja kellel tõsiasi, et neid nende õnnetuses pole unustatud, oleks pidanud kujunema ju tohutusuureks rõõmuks. Vastata sellele pole aga kuigi raske, sest pealiskaudselgi asjaolude vaatlemisel on igale selge, et inglise keel valiti käesoleval korral saatekeeleks tahtlikult ja kindla eesmärgiga. Mitte „rõõmusõnumina" eestlastele, lätlastele ega leedulastele ei olnud see saade mõeldud, vaid ta teenis ainuüksi kaugemat eesmärki — luua Inglismaa ja Ameerika jaoks väärkujutlus tõelisest olukorrast endistes Balti riikides. See oli saate tõeline ja ainus põhjus ning seetõttu otse hoiduti, et sel teemal ei toimuks saateid mingil juhul ei eesti, ei läti ega muidugi ka leedu keeles.

Kas peame siin jälle küsima, miks? — Selleski osas on vastus kõigile käegakatsutav. Jah, sest Nõukogudele pole ometi teadmata see ühtlane ja kindel seisukoht, mis on omane nii eestlastele, lätlastele kui ka leedulastele, — koos oma vabastajatega, sakslastega, oma vabaduse eest kuni lõppvõiduni. Nõukogud teavad aga sama hästi ka seda, et mõnekümne kriminaalse kurjategija ja pööbel-isamaareeturi karjumine ning punaste sirp-vasar-kaltsude lehvitamine ei tähistanud omal ajal mingit rahva tahet. Need rahvad, kelle „vabastajate"-ootust nüüd maalitakse olukordade tõelikkuse kõige armetuma väänamisena silmi ette anglo-ameeriklastele, pole kunagi kuulunud seaduslikult Nõukogude Liidu külge, pole nad seega olnud ka iialgi Nõukogude kodanikud. Nõukogude „õnnistuse" alasti vägivald tabas neid hävitavalt ja raskesti. Aga ainult pisut enne 12. tundi pöördus ajaloo lehekülg ometi uuesti ning mitte just eriti vara, sest haav on juba küllalt suur.

Ent neid rahvaid jäägitult ei suutnud punane saastalaine seekord ometi veel hävitada. Nüüd katsuvad bolshevikud seda küll uuesti, valmistades selleks pinda valedega „päästmisest", kuid õnneks on vahepeal olukorrad juba küllaltki tugevasti selgunud ja selginenud. Täna ütleb iga eestlane, et ta läheb koos sakslasega oma vabaduse eest läbi igasuguste raskuste kuni lõppvõiduni. See on otsus, mis ei ole jäänud seni ega jää ka tulevikus ainult sõnadeks. Rinne on jutustanud seni eestlaste tegudest küllaltki selget keelt, rinne jutustab sellest tulevikus aga veelgi selgemalt. Ning see pole ainult väikeste hulkade, vaid kogu rahva keel, mida kõneleb eestlane rindel. Relvade kaudu rindel ütleb eesti rahvas oma otsuse — koos sakslastega oma vabaduse eest lõppvõiduni. See on väärikas vastus punakatku jõhkrale vassingule.

—.nsk.

Anglosakside õhupiraadid Vatikani kohal

Kogu maailm mõistab põlastusega hukka rünnaku kristluse vastu

Roomast, 8. nov. (DNB) Anglo-ameerika õhugangsterite atentaat Vatikani linnale valitseb Rooma ajakirjanduse pilti, milles, nagu terves kultuurmaailmas, seda rõjmarlikku rünnakut põlastuse ja pahameelega teravaimalt hukka mõistetakse. Nii kirjutab „Voce d'Italia": pommiheited Vatikani linnale ületavad halvima, mis seni on rünnaku suhtes Roomale oodata võidud.

Mailandist, 8. nov. (DNB). Põhja-Itaalia ajakirjandus väljendab uuesti oma pahameelt selle alatu rünnaku üle. „Corriere della Sera" märgib, et inglased nüüd häbitul kombel püüavad oma süüd vastaste kaela veeretada. Ka Turini ajalehed käsitavad üksikasjalikult kuulmatut atentaati Peetri kirikule. „Stampa" rõhutab, et siin on tegemist ettekvatsetud anglosakside vaenulikkusega kristluse keskusele, mis jällegi tõendab nende barbarite tõelisi tundeid inimlikkuse ja lugupidamise suhtes tsiviliseeritud maailma vastu. Anglosaksid tõendavad oma sõjastisteemi ja eelkõige oma salakavalust. Maailm peab teadma, et nn. „vabaduse lipu" kandjad sooritasid alatuima roima, mida sõda tunneb. „Gazeta del Popolo" viitab sellele, et iga sõda omab ebainimlikke ja julme säädusi, kuna aga anglosakside poolt teostatud roim seisab väljaspool igasuguseid seadusi ja ilmutab maailmale juudi-plutokraatlik-bolshevistliku koalitsiooni tõelikku olemust. Selle viimase roimaga on anglosaksi õhupiraadid ja nende peremehed ületanud neid barbaarsuse piire, mida kõikide sõdade ajalugu tunneb.

Teadaanne

Kõik 1925. a. sündinud meesisikud-kutsealused, kes mõnesugustel põhjustel (haigus, elukohalt äraolek jne.) ei saanud ilmuda kohalikku kaitseteenistuse komisjoni selle komisjoni tegevuse kestusel, on kohustatud ilmuma Tallinna I kaitseteenistuskomisjoni, Olevimägi 16, neljapäeval, 12. nov. 1943. a. kell 9 hommikul.

Tallinn, 8. nov. 1943.

Kindralinspektor.

Meeskodanikele 26. toitlusperioodil 100 paberossi

Majandus- ja rahandusdirektori poolt on avaldatud teadaanne, mile kohaselt kõigile tubaka- ja tubakasaaduste-kaartide omajaile müüakse 26. perioodil kupongide „26-I" kuni „26-IV" järgi 100 paberossi. Nimetatud kupongid on kehtivad kuni 12. detsembrini

Dr. L. Daniel ülikooli sisehaiguste kliiniku röntgenoloogiks

Tartu Ülikooli 1. sisehaiguste kliiniku teenistusest on lahkunud assistent dr. Lembit Noorviit, siirdudes Tervishoiuvalitsuse peainspektoriks.

Tartu Ülikooli 1. sisehaiguste kliiniku uueks röntgenoloogiks kinnitati dr. Leonid Daniel.

Söödaks Nõukogudele

Bukarest, 3. 11. (DNB). Rumeenia leht „Actiunes" pöördub Euroopa väikerahvaste alahindamise ja saatuse hooleks jätmise vastu, nagu see leiab väljendust Inglise ajakirjanduses. Ta kirjutab, et „Observer" on nimetanud väikerahvaste olevust iseseisvate riikide näol „häbiasjaks ja anakronismiks".

Et sealpool sellisel toonil kõneldakse tervest reast niisugustest riikidest, kus osalt on, nagu „Actiunes" ütleb, Inglismaa liitlased, see olevat tõepoolest märkimisväärne. Üldse tulevat Inglise lehtede tooni seletada sellega, et London on väljas otsimas selliseid riike ja rahvaid, keda ta võiks heita Nõukogudele söödaks.

Jaapanlaste edukad rünnakud

Tokiost, 8. novembril. (DNB). Vastavalt keiserliku peakorteri teatele teostasid jaapani õhujõud 6. ja 7. novembril rünnaku kahele vaenlase lennuväljale Uus-Guineal. Seejuures hävitati maapinnal 50 vaenlase lennukit ja tulistati alla veel 18, millisest 2 ei ole veel kinnitust leidnud. 7 jaapani lennukit ei ole sellelt ürituselt tagasi pöördunud.

Edasi teatab peakorter, et jaapani väed on Findschhafeni piirkonnas ajavahemikus 30. okt. kuni 3. novembrini kõik vaenlase rünnakud tagasi löönud ja vaenlasele enam kui 400- mehelise kaotuse tekitanud.

Oleme oodanud 20 aastat kodumaa kutset...

Üksikasju eesti sõjapõgenike teekonnalt tagasi oma põlisele esiisade maale

„Kodumaale ihkab süda..." meenuvad lauliku sõnad, kui seisame Peipsi kaldal ja võtame vastu Peipsi-tagustest piirkondadest kodumaale tagasipöörduvaid suguvendi. Nende meie rahvuskaaslaste südames on need igatsevad sõnad helisenud veerandsada aastat, enne kui nad jõudsid tagasi oma isade ja esiisade maa pinnale.

Üheaegselt sellega kerkib silme ette ka meie kodumaa elu möödunud sajandi teisel poolel, kui rasked majanduslikud tingimused viisid just ettevõtlikumad ja elutahtelisemad inimesed meie rahva hulgast väljarändamisele laiadele Venemaa aladele Peipsi taha, kust nad lootsid leida paremaid elamisvõimalusi ja luua endale uusi eluasemeid.

Ja nad lõidki. Peipsi-tagustel aladel rajati visa töö, suure püüdlikkuse ja ettevõtlikkusega õitsvad eesti asundused ja paljud meie suguvendadest muutusid peagi oma kätetööga jõukateks inimesteks neid ümbritseva vene massi kiuste ja keskel.

Kuid nüüd?! Nüüd pöörduvad need omaaegsed väljarändajad ja nende järeltulijad oma isamaale tagasi sõjapõgenikena, inimestena, kel on jäänud seljataha pikk kannatuste ja raskete elamuste tee ning kellelt punane terror on röövinud kogu nende vara ja aastakümnete hoolsa elutöö.

Kuid on veelgi erinevusi tookordse väljarändamise ja nüüdse tagasipöördumise vahel. Kui siis läksid enamikus nooremad ja eluiõulisemad mehed ja naised, siis nüüd tulevad tagasi peamiselt raugad, lapsed, lesed, sest mehed on hukutanud punane paradiis Siberi sunnitöölaagrites ja mäekaevandustes.

Aga ometi, kõigist rasketest katsumistest hoolimata saabuvad nad Eesti pinnale rõõmsate nägudega ja lootustega uude ellu, paremasse tulevikku. Hoolimata raskest evakueerimisteekonnast, on nende meeleolu hea ja nende silmist peegeldub rahulolu, et nad viimaks ometi on pääsenud punasest põrgust.

Nad jutustavad, et muidugi oli neil kahju lahkuda oma kodukohast, kus veedetud aastakümneid ja kus nad maaga kokku kasvanud, kuid punane terrorivalitsus ja nüüdsetel sõjapäevadel bandiidid on muutnud nende elu võimatuks ning neil on tulnud seista sageli surmaga silm silma vastas.

Mõned tagasisaabujad lisavad siia juurde, et kodumaale tagasipöördumise võimalust ja kutset on nad oodanud juba üle 20 aasta ja seepärast on nüüd ka nende rõõm seda suurem.

Edasi kuuleme kodumaale saabunuilt mõningaid üksikasju ümberasumise käigu kohta. Niipea kui saadi teada ümberasumisest, püüdsid kõik võimalikult rutem sellele teekonnale asuda, sest eestlaste äraminek ei meeldinud venelastele ja nad püüdsid seda kõigiti takistada, kutsudes selleks neile kaela bandiite ja lastes neid paljaks röövida ja mõrvata.

Lähematest Peipsi-tagustest piirkondadest arenes Eestisse evakueerimine soodsalt ja takistusteta, kuid kaugematelt aladelt tuli sõjapõgenike transportidel sageli liikuda saksa sõjaväe ja eesti vabatahtlike relvastatud kaitse all.

Ilmnes aga ka teissuguseid nähtusi, nimelt selliseid, kus venelastest külaelanikkond palus eestlastelt ka neid kaasa võtta, sest nemadki ei tahtvat enam bandiitidest ohustatud paradiisimaale jääda.

Kodumaale saabujate parema varanatukese hulgast paistab välja üksikuid raudvoodeid, kuna kapid on mööbli hulgas üsna haruldased. Vähene varanatuke on paigutatud peamiselt kotti või mõnda suuremasse kirstu. Seepärast võib näha kõikjal aina kotte ja veel kord kotte.

Sõjapõgenikud on toonud kaasa aga ka loomi, kuigi vähe. Näiteks ühe 160-liikmelise transpordi peale tuli ainult 4 hobust ja lehmi ja lambaid umbes niipalju, kui neid on meie keskmise suurusega talul. Kes ei saanud oma vilja kaasa võtta, võis selle üle anda Wi-komandole, kes andis talle sellekohase kviitungi vastu, mille eest ta võib saada vastaval hulgal vilja Eestis tagasi. Mõnes kohas oli aga lahkumine sedavõrd kiire, et kõik tuli maha jätta, sest elu on ikkagi kõige kallim vara. Riietus sõjapõgenikel on üldiselt kehv, kuid paljud on siiski suutnud säilitada omal ajal muretsetud riided, neid aastate jooksul ümber tehes.

Eestisse saabuvad sõjapõgenikud lotjadega, millele on laaditud niihästi inimesed kui ka nende vara.

Peipsi-äärsed alad meenutavad seepärast praegu nagu isesugust moodsat rahvaste rändamist. Evakueeritavate edukaks vastuvõtuks kodumaa pinnal on tehtud kõik võimalik, et vähendada ümberasumise vintsutusi ja ebameeldivusi. Sõjapõgenike toitlustamist korraldab ERÜ, pakkudes neile päralesaabumisel sooja suppi, võileibu jne. Ka järgneb saabumisele kohe saunaskäik ja arstlik läbivaatus ning vajaduse korral ka esmaabi andmine.

Edasi grupeeritakse sõjapõgenikud pärast registreerimist ja juhitakse koonduskohtadesse, kust nad määratakse tööle vastavalt nende oskustele. Kaasmaalased tunnevad oma tagasitulevate rahvuskaaslaste vastu võrdlemisi elavat huvi ja seetõttu on eriti 2—3 liikmelised perekonnad juba lühikese aja jooksul ümbruskonna talupidajate poolt põllutöödele palgatud.

Need, kes endale kohe töökohta ei leia ja kellel ka omakseid ega sugulasei ole, juhitakse sisemaale peatuskohtadesse, kust nad hiljem tööle rakendatakse. Eestlastest sõjapõgenike juurdetulek *aitab meil üsna* oluliselt tööjõupuudust leevendada, sest neist saab taluteenijaid, karjalapsi, aga mõnelgi alal ka oskustöölisi.

Nagu juba eespool öeldud, koosnevad tagasipöörduvate eestlaste read peamiselt naistest, lastest ja raukadest, kuna nooremaid ja keskealisi mehi on ainult üksikuid, kellel on läinud korda pääseda punase terrori küüsist. Selgub ka, et tagasipöörduvate eestlaste perekonnad on enamikus lõhutud, sest ikka *on neil kas isad, mehed* või *pojad* areteeritud, mõrvatud või teadmata kadunuks jäänud. Siin ilmneb selgesti suurem NKVD hävitustöö eesti rahvuskeha kallal, mida ei unusta ei praegused ega tulevased põlved.

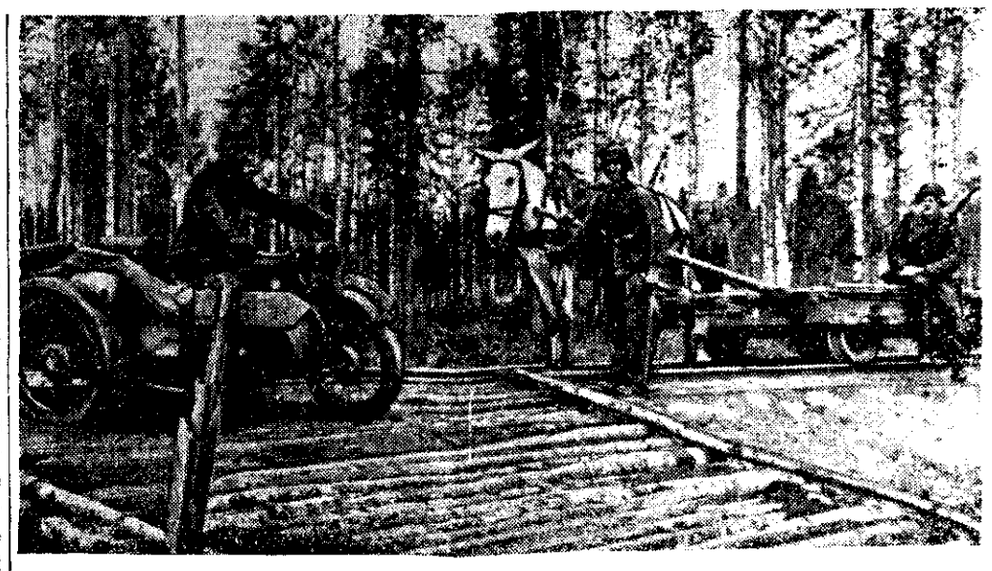

Mootorrattur, kes kasutas oma sõiduks raudteed, annab vastutulevale varustusvoorile tee vabaks. (PK.-sõjakirj. Schödl. Wb.)

Üleskutse kohalikkudele asutustele ja tegelastele

Tartu Ülikooli asutus — Riigi ja Rahvusvahelise Õiguse Instituut on enesele ülesandeks võtnud õiguslikult valgustada Eesti ja NSVL-u vahekorda 1940. ja 1941. aastal ja koguda selleks materjale, millistele rajada seda õigusteaduslikku uurimust. Sealjuures ei taha mainitud instituut piirduda ainult avaldatud üldiste aktide ja keskasutustes leiduvate materjalidega, vaid peab tööle väärtuslikuks ja ülesandele kohaseks, et ka kohapealseet elust ja tegevusest kahel saatuslikul aastal tema käsutusse koguneks teateid ja andmeid, nii suulisi kui ka asjalisi, mis aitaksid saavutada ülesseatud eesmärki. Pealegi võib kohalike asutuste käes olla säilinud keskasutuste eeskirju, käske, korraldusi ja teisi dokumente, mis keskasutustest on ära viidud või seal hävinud. Seepärast pöördub instituut meie valdade, linnade ja maakondade asutuste ja tegelaste poole üleskutsega, et nad teataksid instituudile nende käsutuses olevaid dokumente, teadaolevaid juhtumeid, isiklikke mälestusi ja tähelepanekuid ning muid andmeid, eriti 1940. ja 1941. a. järgmiste sündmuste kohta:

1) Riigivolikogu valimised 1940. a. juulikuus,

2) kohalikkude nõukogude moodustamine valdades, linnades ja maakondades,

3) valimised NSVL-u ülemnõukogusse 1941. a.,

4) rahvakohtute sisseseadmine,

5) kohaliku rahva osavõtt mainitud sündmusist ja selle tähelepandud motiivid,

6) rahva suhtumine Eesti astumisesse Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liitu ja Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi väljakuulutamisse.

Kohalikel tegelasil ei tarvitse piirduda loeteldud sündmustega, vaid nad võivad teatada kohalikust elust ka teisi tõelisi juhtumeid, mis pakuvad Nõukogude aja kohta midagi iseloomulikku, huvitavat või ajakohast. Instituut kasutab kõik kogutud andmed vastaval kohal oma eesmärgiks: anda õiguslik hinnang Eesti ja NSVL vahekorrale 1940. ja 1941. a. Soovi korral annab instituut vajalikke seletusi. Kindlat tähtaega andmete saatmiseks pole ette nähtud.

Instituudi aadress: Tartu, Ülikool. Riigi- ja rahvusvahelise Õiguse Instituut, Ülikooli tn. 44.

Raskesti haavatud saksa sõdurid pöörduvad tagasi inglise sõjavangist. Pildil näeme neid saksa laatsarettlaeva pardal rahvushümni laulmise ajal. (Wb.)

Tubaka äraandmise tähtpäeva pikendati

Tänavune tubakas kvaliteedilt hea

Praegu käib üle maa ühiskaupluste võrgu kaudu tubaka kokkuvõtt väikekasvatajailt. Tubakat võtab vastu iga ühiskauplus, kuna ainsa erandina Tallinnas teeb seda vahetult ETK tubakatehas. Väikekasvatajate tubaka äraandmise tähtpäevaks oli teatavasti 31. oktoober, kuid nüüd on seda pikendatud 15. detsembrini s. a.

Seni äraantud tubaka kvaliteet on täiesti rahuldav, paiguti isegi väga hea. „Burley" ja „Kuldlehe" sortide juures on saavutatud eriti head värvust, vaatamata sellele, et meil suureviisilisemalt tubakat kasvatatakse alles teist aastat. Ka meie tubakavabrikud võtavad sellise tubaka heal meelel vastu, kuigi need alles hiljuti tootsid oma saadusi erandidult lõunamaa päritoluga tubakast.

Novembri teisel poolel algab tubaka vastuvõtt lepingu alusel tubakakasvatajailt. Selleks on moodustatud ülemaaline 50 vastuvõtupunktist koosnev võrk, mis hõlbustab tubaka äraandmist. Tubaka vastuvõtmine toimub kaheliikmelise komisjoni poolt, kelleks üks on kohaliku ühiskaupluse ärijuht ja teine tubakakasvatajate keskuse esindaja. Tubakakasvatajail tuleb selle eest hoolt kanda, et äraandmisele määratud tubakas oleks vastuvõtmise ajaks selleks kõigiti kõlbulik.

Tubakakasvatuse Keskuse poolt jaotatakse pärast tubaka äraandmist tubakakasvatajaile *mitmesuguseid* hüvituskaupu, selle andmisel võetakse arvesse ära antud tubaka hulk, lepingutäitmise protsent ja muid tegureid mis näitavad, kui tõsiselt tubakasvataja oma kohustusi on täitnud.

Preemiapunkte saavad tubakakasvatajad vastavalt äraantud tubaka kogusele, nimelt üks punkt iga 10 kg tubasa kohta. Preemiatähed antakse tubakakasvatajaile välja kohaliku omavalitsuse juhi kaudu. Lisaks sellele on ettenähtud veel lisapreemiaid, milliste tähtedega tubakakasvatajad saavad osta 2. sordi paberosse.

Eesti Kutsekogud uutes ruumides

Alates 1. novembrist on Eesti Kutsekogud ümber kolinud uutesse ruumidesse Pikk t. 19. Eesti Kutsekogude telefonid on jäänud endisteks.

Sinise laeva all

ROMAAN

Johannes Kaup

105.

tuuletus suvepäevas laisalt ja lamelaialt hajuvat tumeruskega segatud sügav-halli suitsu.

Ründajate surve suurenes nüüd uuesti ja tugevasti kõikidele metsavendade kaitselõikudele. Kaugemalt kostuv laskmine tõendas, et major Rannamäe oli suutnud relvastada veelgi mehi ja asunud nüüd ründajaile vastu seal, kuhu ei jätkunud Joel Uusna ja Endel Puidu meestest. Kustki tuli teade, et mitmed ründajaist, kes tõrkunud minemast üle omade laipade, on lastud politrukkide poolt maha.

Endelil polnud enam aega tutvuda Joeli lõigu kaitsejõu kujunemisega alates sellest hetkest, millal paiskas osa oma meestest sõbrale abiks. Jälle rünnati paisunud jõududega ka tema tiival. Kaugemal vingusid mootorrataste ja veoautode mootorid — üha ja järjest tõid ründajad, kes taotlesid täna läbimurdu iga hinna eest, juurde uusi jõude. Noh, olgu, veel pole nad midagi saavutanud, veel pole metsavendade kaitsejoon kuskil ega meetri võrragi vankunud! Jah, olgu, — kui ainult... ei lõpeks laskemoon...

Nagu vormitu ja ebamäärane, nimetu elukas *liikus* võitlus metsade vahelisel soisel ja täiskasvanud maastikul. Kord näis ta kalduvat raskuspunktiga heinamaade ja põlluservade ühte, siis aga peale hetkelist vaiksemaks muutumist ja just nagu silmapilk kestnud mõtisklevat kuulatamist kuidagi kompavalt teise serva. Lakkamatult töötasid automaatrelvad ning käsigranaatide lõhkemise mürtsahtused põõsaste vahel kiskusid üles mulda ja mättaid.

Kui Endel jõudis lõpuks jälle Otini, kes vahepeal oli vahetanud küll kohta, ent tulistas edasi endise täpsuse ja ruttamatusega, saabus sinna parajasti üks Soomest tulnu, kes saadetud teda otsima.

„Leitnant Puidu," ütles ta kuidagi karedalt, nagu nööriks miski ta kurku, „praegu seal... leitnant Uusna sai haavata ja... ta palus, et..."

„Mis? Joel... haavatud? Raskesti? Mida ta palus?"

„Ta palus, et... tuleksite sinna ja võtaksite üle kogu kaitse juhtimise."

Endel ei lausunud enam ühtki sõna, aga ta tundis, kuidas mingi tume ja valulev vari ilmus järsku silmi ning jalad muutusid korraga raskeks, nii et peaegu võimatu oli hetkel liikuda kohalt. Kuski ta sisemas hakkas vasardama ainus sõna: haavatud, haavatud, haavatud! Ning kujutlus abituna lamavast sõbrast seal, pisut eemal, muutus valulevaks ja üha pakitsevamaks.

Ta ei hoolinud nüüd korraga enam millestki, ei varjumisest kuulide eest, põõsaste vahel ega sellest, et teda võidakse võtta praegu otse tulevihku. Talle ei tulnud enam meeldegi end hoida — ta tahtis ainult kiiresti, väga kiiresti jõuda haavatud sõbra juurde, et toimetada seda Siimusoole või sellest veelgi kaugemale — laande, dr. Ormiste ja Lagle hoole alla. Nad peavad tegema kõik, et teda päästa — kõik, kõik...

Endel ruttas, ent ometi jõudis ta sündmuskohale liialt hilja. Jah, liialt hilja, sest enam ei vajanud Joel Uusna ei tema ega dr. Ormiste abi. Ning samas, Uusna kõrval, lamas raskesti haavatuna Eerik Randrüüt.

„Endel!" sosistas ta väga vaikselt, nii et ta sõnu võis rohkem aimata kui kuulda. Endel kummardus otse ta näo juurde, võttes samas mõlemad sõbra käed omadesse. „Endel, minuga on... läbi... nagu... Joeligagi..."

„Eerik, ära ainult räägi praegu ega väsita ennast asjatult!" palus Endel. „Toimetan su otsekohe tahapoole, Ormiste juurde. Su haav pole ju nii raske."

„Jäta see pealegi, Endel," kordas Eerik hetke pärast. Tal oli raske rääkida. Peaaegu vägisi surus ta katkendilise sisinana kostuvaid sõnu üle huulte. „Jäta, Endel! Kuuled, nad lasevad jälle... Hoia ennast, Endel, sest neil on see koht siin leitud. Kui hüppasin Joelile appi..."

„Vaiki nüüd, vaiki ometi, Eerik!" palus Endel uuesti. Ta vaatas seejuures ringi, aga kedagi polnud hetkel läheduses, kes oleks võinud teda Eeriku äraviimisel aidata. Ründajad surusid nüüd peale kõikidest kaitsejoone osadest ning veidi eemalt kostus juba ebamäärast „hurräätamist", nagu oleks seal saavutatud mingit edu.

„Katsu päästa nüüd ennast ja mehi, Endel!" jätkas Eerik, püüdes lämmatada seejuures valuliku kõrvalhäälitsuse. „Taanduge! nõnda oli ka Joeli viimane korraldus. Taanduge, aga... ärge iialgi alistuge..."

Sulgenud seejärgi tükiks ajaks silmad ning püüdes nagu Endeli eest varjata ta keha läbistavaid valuliši värinaid, vaatas Eerik korraga uuesti avardunud pilgul otse oma peakohal vaikselt ujuvatele üksikuile valgetele pilvedele.

„Endel," katsus ta samas haarata sõbra käe ja sundis end taas pikemale kõnelusele. „Kui see kõik on kord möödas ja kui sealt, teispoolt lahte, tuleb kord keegi... või kui sina saad... otsida ta üles, ütle siis, Endel... et ma... oleksin ikkagi läinud sinna tagasi, nagu lubasin... Näita talle mu risti ja..."

„Eerik!" katkestas Endel jälle ta kõnevoolu. „Sul pole mingit põhjust rääkida nii. Sa paraned jälle ja... lähed siis ise... tõeliselt..."

Aga Eerik naeratas, ainult vaevu-vaevu. Ja korraga näis, nagu oleks ta väga väsinud.

„Riita!" sosistas ta nii, et selle sõna kõla ei ulatunudki Endelini ning ta pidi taipama üteldu ainult huulte liikumisest. Siis sulges ta jälle silmad.

Istudes seal niiviisi, kahe sõbra juures, kellest üks langes, ilma et saanuks ütelda temale, Endelile, veel ainustki sõna, ning teine... oli juba kustumas, ilma et tema, Endel, saanuks teda enam aidata, tundis ta nüüd järsku sügavat üksildus- ja tühjustunnet. Hetkeks langetas ta pea käte vahele toetatult madalamale, surudes seejuures rusikas käed tugevasti vastu kuumlevaid oimukohti, siis sirgus aga järsult püsti.

Hetkekski ei tohi nüüd tema, Endel, kaotada iseennast ega külma verd. Ei, tema mitte, sest nüüd peab kandma tema kõigi kolme koormat. Jah, ja nüüd peab olema tema see, kes teostab Joel Uusna viimse soovi — mehed võivad küll taanduda, aga ei iialgi... alistuda!

Nagu jumalagajätuks kummardus siis Endel hetkeks Joel Uusna liikumatult lamava keha kohale. Peaaegu hellitlevalt libises ta käsi üle langenud sõbra paljastunud pea ja hoidis hetkeks ta külma kätt. Tal oli seejuures jälle järsku valus, nii lõputult valus, et tundis pilku niiskelt rähmuvat.

Siis võttis ta Joeli automaadi, heitis pilgu suletud silmi ja liikumatult lamavale ning raskelt hingavale Eerikule ja hüppas üles.

Võitluse hoog oli paisunud veelgi ning kõikidest rünnakusuundadest näis ründaja vahepeal surunud ennast pisut lähemale. Endel siirdus tagasi sinna, kus Soomest tulnud lipnik juhtis nüüd peale tema, Endeli, lahkumist taas tiiva kaitset.

„Meie ei jõua, härra leitnant, pidada siin kauem vastu," ütles ta Endeli lähenedes. „Nad on laiendanud rünnakut veelgi enam külgedele ja toonud juurde veelgi uusi mehi. Nüüd võib neid olla juba tuhande osa, võib-olla ka rohkem. Nad tahavad sulgeda meid ümberhaaranguga külgedelt."

Endel kuulas seda, ilma et ütelnuks vastuseks ainustki sõna. Ta huuled olid surutud tugevasti kokku ning näole oli ilmunud kraskeid ja liikumatuid jooni. Paistis, nagu oleks viimased sündmused kinnitunud ja jäänudki kustumatu märgina ta näole.

„Hea küll, lipnik!" ütles ta viimaks kõlatult. „Me tõmbume tagasi, et kaitsta vähemalt Siimusood, kuid — saatke otsekohe mõned mehed, kes toimetaksid kiiresti Ormiste juurde haavatud lipnik Randrüüdi ja... viiksid ära langenud Joel Uusna. Ütelge dr. Ormistele, et ta teeks kõik, mis iganes võimalik. Eerik tuleb päästa."

Lipnik noogutas ning Endel lahkus.

Ta oli andnud nõusoleku tagasitõmbumiseks enne, kui oli tutvunud kaitse tegeliku olukorraga põhjalikumalt, kuid iga hetkega muutus talle nüüd *selgemaks tõsiasi, et tagasitõmbumiseks* on aeg juba ülim. Kaugele ette olid ulatunud juba külgedelt ründavad vaenlase osad, ohustades sel viisil isegi juba taandumist. Olukord tingis praegu kiiret tegutsemist ning nõudis, et kõik muu unustataks. Ning Endel, kuigi see polnud talle hetkel kerge, mõistis selgesti seda olukorra karmi käsku. Nad pidid võitlema ja pidama vastu — mitte eneste pärast. Ei, ja mitte ka niivõrd nende

Villanorm tuleb täita 31. detsembriks

Igalt ülenormi antud 1 kg villalt antakse 8 punktiväärttähte

Idaalade riigikomissaari poolt on avaldatud määrus villa kokkuostu kohta käesoleva aasta sügispöest, mis jõustus tagasiulatuvalt 15. oktoobrist. Seoses sellega kaotas kehtivuse villa kokkuostu määrus k. a. 22. aprillist.

Kehtestatud määruse kohaselt on iga lambapidaja kohustatud käesoleva aasta sügispöest ära andma iga lamba ja talle pealt pool kilo pöevilla, mille eest maksetakse kindlaksmääratud hind. Äraantavas villas võib tallevilla olla kõige rohkem 25 protsenti. Villaku püdemeid võib ära anda ainult pestult.

Lammastepidaja lammaste arvu määramisel võetakse aluseks k. a. 26. juunil toimunud kariloomade loendusel kontrollitud andmed, kusjuures villaandmiskohuslikeks lammasteks loetakse uted, jäärad, oinad ja talled. Võõraste juures söödal peetud lambaid ei loeta äraandmiskohuse suhtes lambapidaja lambakoosseisu kuuluvaiks.

Vill tuleb ära anda hiljemalt käesoleva aasta 31. detsembriks.

Villa eest, mida üle kindlaksmääratud normi ära antakse, saab lambapidaja peale villa hinna veel hüvitusi tekstiilkaupade punktiväärttähtede näol. Iga ülenormi antud villa 1-rmk. väärtuse pealt saab lambapidaja 8 punkti.

Isikuid, kes ei täida villa äraandmise eeskirju karistatakse vangimajaga või rahatrahviga või ühega neist karistusist. Pealeselle võidakse määrata korraldustrahve ja võtta tarvitusele muid abinõusid korralduse mittetäitjate ja rikkujate vastu. Ka eeskirjade rikkumise katse on karistatav.

Üksikasjaline ametlik teadaanne villa kokkuostu kohta käesoleva aasta sügispöest leidub meie tänase lehe ametlike teadete osas.

Valged oravad—haruldus meie metsades

Kuusiku metskonnas H. vahtkonnas on äratanud tähelepanu oravapaar, kes värvilt on täiesti valge. Juba möödunud suvel märgati metsas valget oravat. Oldi arvamisel, et see on ainuke kogu ümbruskonnas, kuid hiljem ilmnes siiski, et oravaid on kaks, kuna üks neist on täiesti valge, teisel on aga kõrvade vahel must täpike.

On huvitav märkida, et aastate eest on elutsenud valgeid oravaid ühe lähedalasetseva mõisa pargis. Teadmatuil põhjusil kadusid sealt oravad. Arvati, et meie metsades nii haruldased loomad langesid salakütide ohvriks. Seda kinnitas ka asjaolu, et koha peal ega kogu ümbruskonnas ei nähtud mitu aastat ühtki nendest loomakestest. Seda enam ollakse neist huvitatud nüüd, kus nad on asunud elama metsa, kus neid varem kunagi pole nähtud.

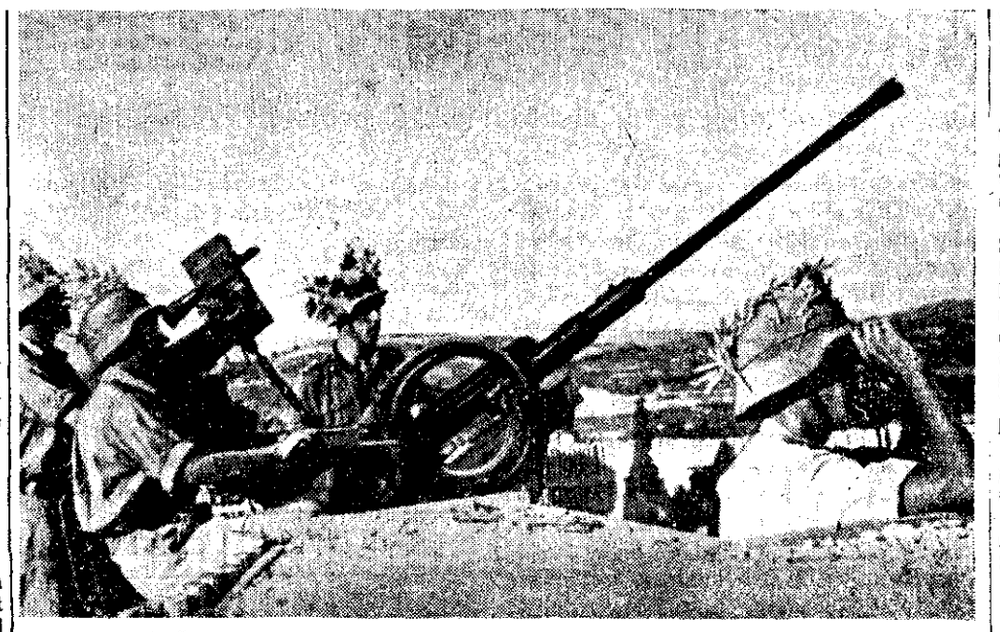

Üks rannapatarei Kreeta saarel. (PK.-sõjakirj. Segers. Wb.)

Linakasvatuseks soodsad väljavaated

Eesti, Läti ja Leedu on jälle kujunemas tähtsaimaiks linakasvatusmaadeks Euroopas

Juba enne sõda oli linakasvatus kõige rohkem levinud Euroopas. Kogu maailma linatoodang 1938. a. oli 754.000 tonni, millest Nõukogude Liit andis 500.000 tonni, Saksamaa (koos Protektoraadiga) 40.000 t, Kindralkubermang 40.000 t, Leedu 26.000 t, Belgia 25.000 t, Prantsusmaa 23.500 t, Läti 21.500 t, Holland 17.000 t, end. Jugoslaavia 11.000 t, Rumeenia 9000 t. Eesti 6000 t ja muud maad 24.000 t.

Kuna ka Nõukogude Liidu linakasvatuspiirkonnist on nüüd suur osa Saksamaa valduses, kujunevad väljavaated linaga iseseva rustuse alal Euroopale tulevikus eriti soodsaiks. Tootmise raskuspunkt jääks seejuures püsima Saksamaale, Kindralkubermangule, vabastatud Idaalale ja esmajoones endistele Balti riikidele, kusjuures võib meenutada, et juba enne eelmist Maailmasõda oli Riia suurimaks lina väljaveosadamaks maailmas.

Veel läinud sajandi keskpaiku suutis Saksamaa oma linatarvidust katta omamaa toodangust. Rahvussotsialismi võimuletulekul aga tuli peagu kogu tooraine linatööstusele sisse vedada väljast, kuid viimase kümne aasta kestel on Saksamaalgi lina külvipinna laiendatud kuni 15-kordseks, on parandatud seemnelilike, jagatud preemiaid linakasvatajaile jne. Mujal Kesk- ja ka Lääne-Euroopa ruttmis aga jäeti linakasvatus samal ajal tagaplaanile, iga aastaga kahanes ka Nõukogude Liidu väljavedu, ja konjunktuuri ära kasutades rühkisid linakasvatusse esirinda jälle endised Balti riigid, kujunedes Euroopa tähtsaimaiks linatootjaiks.

Inglise spekulatiivse börsimajanduse mõjutusel aga ei saanud linakasvatus Balti riikides kahjuks küllalt ühtlaselt areneda. Märkimisväärselt oli näiteks Eestis lina külvipind 1927. a. 35.000 ha, 1932. a. aga vaid 15.000 ha ja 1939. a. jälle 26.000 ha. Lätis oli 1928. a. lina all 63.000 ha, 1932. a. 32.000 ha ja 1939. a. isegi 72.000 ha. Leedus olid vastavad arvud järgmised: 1928. a. 95.000 ha, 1932. a. ainult 45.000 ha ja 1939. a. jälle 82.000 ha.

Vastavalt sellele olid linasaagidki väga erinevad, näiteks Leedus kõikusid nad 4000 ja 18.000 tonni vahel aastas. Samuti märgiti suuri erinevusi ka lina kvaliteedis ja müügikorraldustes. Takkudena veeti Eestist lina välja üks neljandik, Leedus üks kolmandik, Lätis seevastu aga suudeti saavutada tunduvalt paremad saagid ja ka kvaliteet.

Seejärele kui enamlaste hirmuvalitsuse tagajärjel toodang Baltimaades oli langenud juba peaaegu katastroofiliselt, on nüüd omavalitsus neis piirkonnis Saksa järelvalvel juba loonud kõik eeldused ka linakasvatuse uuesti kõigele järjele tõstmiseks. Koos juba stabiilseks muutunud linakasvatusega Kindralkubermangus, Saksamaal, Hollandis ja Belgias töötab ka Eesti ja Leedu linakasvatus lõplikult saavutada niisugust kõrget taset, millest tulevikus võivad eeskuju ammendada niihästi teised idapiirkonnad kui ka muu Euroopa.

Talupidaja kasvatas üles kaks põdravasikat

Haruldane juhtum viimaste aastakümnete jooksul

Vastandina metskitsetalledele on metsest õige harva leitud elusaid põdravasikaid. Seepärast võiks olla huvipakkuv kirjeldada viimaste aastakümnete jooksul olemasolevail andmeil esmakordselt esinenud kodust põdravasikate kasvatamise juhtumit.

Käesoleva aasta 10. mail leidis Virumaal Mäetaguse valla talupidaja salaküti poolt mahalastud emapõdra kaks vasikat. Ta tõi vasikad oma talu ja hoidis neid loomalaudas. Üks vasikaist oli ema-, teine isapõder. Nende jaoks korraldati Pagari metsaülema elukoha juure väike koppel ja katusealune, et nad saaksid vihmase ilmaga varjus olla. Vasikad valisid katusealuse oma magadiskohaks, kuhu laotatud põhus nad veetsid suurema osa ajast. Toitmiseks anti vasikaile esimesil päevil värsket lehmapiima. Esialgu anti kahe looma kohta päevas 5, siis 6 ja lõpuks 10 liitrit. Umbes poolteise kuu möödumisel hakati värske piima hulka lisama lõssi. Kahe kuu vanuselt lisati piimale vett. Toiduks anti algusest peale rohtu ja puulehti, kusjuures vasikad eelistasid puulehti järgmises meeldivuse järjekorras: vahtra-, saare-, haava-, pärna-, pihlaka- ja kaselehed. Kui hoolitsejad kopiisse astusid jooksid vasikad neile kohe juure ja nurusid piuksumisega piima.

Emavasikas oli algusest peale tugevam, arenenum ja erksam, leidis kiiremini maitsvamaid paiasid jne. Söötja pidi alati valvama, et tugevam ei tõrjuks kaaslast toidust eemale. Omavahel said nad siiski hästi läbi ja lamasid magamiskohal lähestikku.

Muudatusi kirikutegelaste koosseisus

Konsistooriumi poolt on kohale kinnitatud ja nimetatud:

Senine Viru praostkonna praosti k. t. J. Kiivit — sama praostkonna praostiks; õp. H. Põld — Tartu Pauluse I kog. abiõpetajaks; vabastades teda EELK vikaarõpetaja ametist; J. Raude — Väike-Maarja kog. köster-organisti kohale, vabastades teda Tori kog. köster-organisti k. t. ülesannetest; õp. M. Teraamaa — Risti ja Nõva koguduste õpetaja ajut. k. t.; õp. V. Viks — Piirsalu kog. hooldaja-õp. H. Untile abiks nimetatud koguduse teenimisel.

Surmas mängimisel venna

Tartumaal Kambja vallas juhtus jahipüssiga mängimisel raske õnnetus, mis nõudis ohvriks 9-aastase poisikese elu. Metsavaht Sarapuu tuli metsast ringkäigult ja andis oma kuueaastase poja Kalju kätte jahipüssi, käskides see tuppa viia. Sellejuures jättis ta hoiatamata, et püss on laetud. Naljateldes suunas poisike püssi oma 9-aastasele vennale Jaanile ja ootamatult kõlas lask. Kuul läbistas poisikese südame, tuues silmapilkse surma.

Kodumajanduskonsulentidele korraldati kursused-nõupidamised

Põllumajanduse Keskvalitsuse kodumajandusameti korraldusel toimusid järjekordsed kodumajanduskonsulentide kursused-nõupidamised, et enne talvise hooaja algust läbi harutada taluperenaise talvise tööga seoses olevaid küsimusi. Kursused kestsid 3.-6. novembrini ja neist võtsid osa kõik maakondade kodumajanduskonsulendid.

Kursuste kava koostamisel peeti eriti silmas asjaolu, et kaasa aidata taluperenaisele praeguse aja nõudeile kohanemisel. Kursuste kavas võeti läbi varrastel kudumine, esmajoones aga nende esemete kohta, mis on vajalikud sõjaväele.

Riietuse parandamise ja ümbertegemise aladel andsid kursustel õpetust ja nõuandeid E. Irval ja J. Ormison. Uutest moodustest linase ja takuse materjali käsitamisel kõneles L. Erm, kusjuures sama aine juures käsitleti ka villase riide säästuvõimalusi. Rahvusliku ornamentika kasutamisvõimalusi riiete valmistamisel selgitas L. Orase.

Pealeselle leidsid kursustel käsitlemist puudused meie hoiuruumides ja võimalused nende kõrvaldamiseks, millist ala käsitles H. Lüüs. Massitoitlustamise küsimustest kõneles L. Nägese ja aedvilja kasutamisest talude toitlustamisel eriti ühepajatoitudes L. Soosaar.

Tervisboidlikest küsimusist andis kursustel ülevaate dr. Ambos, kes ühtlasi tutvustas kursustest osavõtjaid ajakohase laste toitlustamisega ja koduste ravimitega. Kodukaevatuslikke küsimusi käsitles kursustel L. Nurkse.

500 uut sõdurilaulu

Hiljuti lõppes uute sõdurilaulu tekstide sisseandmine. Paistab, et asjast on väga paljud huvitatud, sest ajast hoolimata oli seni Lauljate Liidule esitatud 461 sõdurilaulu-teksti. Postioludest tingituna oodati, et lähemate päevade jooksul see arv veelgi suureneb ja tekstide arv ületab 500 piiri.

Sõdurilaulutekste on saatnud Lauljate Liidule niihästi meie tuntud luuletajad kui ka paljud tundmata autorid. Hulgaliselt on saadetud uusi sõdurilaule ka otse rindelt sõdurite endi poolt. Mitmed autorid on saatnud korraga mitu teksti. Nii on üks autor esitanud isegi 20 laulu teksti. Paljudele laludele on kaasa saadetud ka viisid.

Käesoleval nädalal pidi algama lauluteksti de läbivaatamist vastav žürii, kuhu kuuluvad Rahvakasvatuse Peavalitsuse, Lauljate Liidu ja Eesti Leegioni Sõprade Seltsi esindajad.

Lähemate nädalate jooksul loodetakse avaldada lauluteksti de läbivaatamise ja hindamiste tagajärjed.

Iga sobiva sõdurilaulu teksti eest maksetakse autorile auhinnana kui ka töötasuna 250 rmk. Esialgsete andmete põhjal leidub esitatud tööde hulgas häid sõdurilaule.

Sobivaks tunnustatud sõdurilaulu tekstid paljundatakse ja antakse helilooja ile, aga ka teistele soovijaile viisi de loomiseks.

Sõdurilaulutekste võib Lauljate Liidule esitada samadel tingimustel ka edaspidi.

Noortejuhtide päevad

Eesti Noorte juhtkonna väljaõppe alal lähemate juhtnööride andmiseks eelseisvaks tegevushooajaks toimuvad lähemal ajal noortejuhtide õppepäevad.

Ülemaalised lipkonnajuhtide ja nende abiliste õppepäevad peetakse Tallinnas ja Tartus. Tallinnasse kogunevad 3.—5 detsembrini noortejuhid Tallinna, Harju, Järva, Lääne, Sakala, Pärnumaa ja Saare noorte malevatest. 26.—28 novembrini toimuvad õppepäevad Tartus, millest osa võtavad Tartu, Tartumaa, Viru, Narva, Valgamaa, Võrumaa ja Petserimaa noortejuhid.

Õppepäevade sisuliseks läbiviijaks on Eesti Noorte Peastaap, kuna tehniline korraldustöö lasub vastavalt Tallinna ja Tartu noorte maleva juhtidel.

Lippkonnajuhtide õppepäevadele järgneb noorte maleva juhtide kokkutulek 7.—9. detsembrini Tallinnasse. Sel koosolekul esinevad malevate juhid aruannetega, kuna Peastaabi liikmed esitavad ülevaateid ja tegevuskavasid.

Eesti tööneide sõitis Saksamaale

Reedel varahommikul alustas Tallinnast teekonda Saksamaale järjekordne suurem grupp Eesti tütarlapsi, kes olid end vabatahtlikena registreerinud reichsarbeitsdiensti ridadesse.

Neljapäeva õhtul toimus „Revaler Hofis" Saksamaale siirduvate Eesti tütarlaste lahkumisõhtu. Sellest võtsid külalistena osa Kindralkomissariaadi kultuurpoliitikaosakonna juhataja dr. H. Weise, RAD-i juhtidest stabsführerin Rex, arbeitsführer Schmülling, oberfeldmeister Strässer, oberstfeldmeister Falk ja Eesti tütarlaste juht Vaike Mandel. Samuti viibis kokkutulekul bulgaliselt tütarlaste omakseid.

Õhtu eeskavalist osa aitas oma hoogsate paladega sisustada ühe kaitsepataljoni orkester.

Pärast õhtueinet pöördus tulevaste tööneidude poole lühikese kõnega arbeitsführer Schmülling.

Seejärele võttis sõna eesti tütarlaste juht Vaike Mandel, tervitades lahkujaid Tallinna ja kogu Eesti organiseeritud tütarlaste nimel.

Pärast Eesti tütarlastejuhi sõnavõttu lauldi ühiselt „Eesti Lippu".

Lõpuks esitasid tööneiud ühislaule, vaheldumisi orkestripaladega. Erilise huvi ja poolehoiuga võeti vastu populaarsete sõdurilaulude komponisti oberstfeldmeister Strässeri lauluettekanded, kes esitas omakomponeeritud laule, milledest erilise poolehoiu saavutas „Vapper väike sõdurinaine".

Praost O. Lauri vikaarpiiskopiks

Neljapäeval astus Tallinnas erakorraliselt kokku XI kirikukogu. Avajumalateenistuse pidas Toomkirikus senine piiskoplik vikaar praost A. Tähevälli. Kirikukogu koosoleku avas konsistooriumi majas piiskop dr. J. Kõpp laulu ja palvega. Päevakorra tähtsaimaks punktiks oli vikaarpiiskopi valimine. Samuti oli päevakorras kirikukohtute ja majandusnõukogu liikmete valimine ning ülevaade kirikuelust käesoleval ajal. Kirikukogu 67 liikmest oli kokku tulnud 50.

Vikaarpiiskopi kandidaadina esitas piiskop dr. J. Kõpp senise piiskopliku vikaari, Valga praostkonna kaudaegse praosti, Otepää koguduse õpetaja Johannes-Oskar Lauri, tõstes oma sissejuhatavas kõnes esile ta suuri kogemusi ja ustavust kirikuelu juhtimises. Kuna kinniseks ega nimeliseks hääletamiseks ükski kirikukogu liige soovi ei avaldanud, siis asuti hääletamisele lahtiselt. Esitatud kandidaadi poolt hääletasid kõik koosolijad.

Pärast valimist vikaarpiiskop J. O. Lauri tänas kirikukogu liikmeid usalduse eest märkides, et kirikukogu on temale pannud suure kohustuse.

Samuti valiti täielikus üksmeeles piiskopi ettepanekul ülemkirikukohtu liikmeiks P. Poom (eesistuja), J. Kristelstein, K. Luud, praost A. Köögardal ja õp. T. Tallmeister. Asemikeks valiti J. Pirn, E. Villberg, A. Oksa, praost A. Kuusik ja praost A. Heinam. Kirikukohtu liikmeiks valiti: K. Kurg (eesistuja), E. Tikenberg ja praost F. Jürgenson ning asemikeks A. Alekõrs, E. Kokker ja õp. J. Lääne.

Koosoleku lõpetas piiskop dr. J. Kõpp palve ja lauluga. Koosolek oli väga üksmeelne, kestes ainult 1 tund ja 45 minutit.

Pariisi moed

Prantsuse toodangu- ja liiklusminister Bichelonne kõneles hiljuti Prantsuse maatöötsuse kutseesindusele. Ta vihjas sellele, et Prantsusmaa väliskaubandus sõltub suuresti moetööstusest ja seletas, et enne sõda võrdus ühe prantsuse moeloomingu väljavedu daamide rõivastuse alal tavaliselt kümne tonni söe sisseveovõimalusele. Ühe liitri prantsuse lõhnaõli väljavedu tähendas kahe tonni petrooli sissevedu, vahuveinipudeli väljavedu võrdus kolme kilo vase sisseveole. Arvestuste kohaselt ulatus moekaupade osa Prantsusmaa ennesõjases väljaveos vähemalt 10%-le. Minister Bichelonne rõhutas, et ta omab soovi, säilitada rahu saabudes moetööndust samades raamides.

Stahhaanovlus ja obloomovlus

Enamliku kutnamissüsteemi telgitagused

Kes liiga palju tööst armastab kõnelda, on harilikult ikka — laisk. Tõeline töömees räägib vähe. Teda iseloomustab tegu, mitte sõna.

Kuipalju sõnu võisid enamlased töö ümber teha, kogesime punasel aastal tüütuseni. Võis juba kihla vedada, et kui mõni punane „kuldsuu" tööliste hulka kõnelema ilmus, siis ei saanud ta oma kuulajate lõbuks iialgi mööda sügavamõttelisest kinnitusest, mille järgi elus pidi olema kolm väga tähtsat asja: töö, töö ja veel kord töö! Töö, töö ja jälle töö! Töö, töö, töö ...

Tööline kuulas, haigutas ja muigas. Siinpool teataeda oli alati selge olnud, et ilma tööta läbi ei saa; mis sellest siis kõnelda?

Hiljem, kui hakati rääkima juba löökitööst, stahhaanovlusest, sotsialistlikest töövõistlusist, ja kui kogu see enamlik kurnamissüsteem, mis Stalinil vastu on seada euroopa töölise loomulikule virkusele, leidlikkusele ning tubliduselle, ka tegelikult rakendamisele tuli, läks asi tõsisemaks. Kõigil aladel oli ilmne töönormide suurenemine niisuguse määrani, kus töö muutub juba halliks orjuseks, masendavaks sunnitööks ilma korraliku puhkuseta ja tarviliku vaheldusetа. Kaitset ei olnud kuskilt loota; nimepidi oli ju kõik tööliste käes ja nende enda teha.

Kõigele sellele seltsis alatine hirm sabotaažis ja kontrrevolutsioonilises meelsuses kahtlustamise eest, hirm pooleminutilise hilinemise, plaani täitmata jätmise ja graafiku langemise eest.

See aasta hirmuvalitsust ja punase riigi pärisorjust, millesse tõugati meie tööline Nõukogude Liidu valitsuse ajal, ei unune niipea vist kellegi meelest.

Milleks oli seda kõike vaja?

Muidugi ei olnud stahhaanovlus meie ega nende teiste rahvaste jaoks välja mõeldud, kes enamluse maadeavnitsemise ihas Nõukogude Liidu alla sattusid. Stahhaanovlus ja löökitöö on ülearused sellisel maal, kus inimesed juba loomult on töökad. Pisut teisiti aga oli lugu Nõukogude Venemaaga, kust enamlik kurnamissüsteem oma alguse sai.

Vene „laf" iseloom „širookaja natuura" sisaldab endas palju loidust ja muretust. Hooti võib venelane olla tõesti tubli töömees. Samas ta aga juba tüdineb ja lööb käega. Ta ei ole võimeline püsivaiks pingutusiks.

Seda vene iseloomu omapära on kõige ilmekamalt kujutanud vene kirjanik Ivan Gontšarov oma möödunud sajandi viiekümnendail aastail ilmunud romaanis „Oblomov", millest Venemaal otse lööksõnana levis kindel mõiste „obloomovlus".

MIS ON OBLOOMOVLUS?

Et seda mõista, tutvume üldjoontes Gontšarovi romaani peategelasega.

Ilja Iljitš Oblomov on noor, meeldiva välimusega, kuid liikumise ja õhu puudusel enneaegu paksuks läinud vene mõisnik, kes lebab hommikust õhtuni ja õhtust hommikuni Peterburis oma Gorohhovaja uulitsa korteris sängis. Ta armastab lahedust ja avarust. Ta kannab pärsia riidest öökuube, ta toakingad on pikad pehmed ja laiad, kui ta jalad pilku heitmata voodist alla laseb, tabab ta nendega ikka kingi. Lamamine pole talle paratamatus, nagu haigel või inimesel, kes tahab magada: ei juhus, nagu väsinul, ega ka nauding, nagu laiskvorstil; see on, nagu ütleb autor, tema loomulik seisukord.

Ilja Iljitšil on parajasti kaks muret. Külavanemalt Oblomovkas on saabunud ebameeldiv kiri: ikaldus, sissetulekute vähenemine. Hädasti oleks vaja peremeest ennast kohale, sest ilmne on, et külavanem on kelm ja liialdab kahjudega.

Teine mure on veel halvem. Oblomovile on korter üles üteldud, maja ümberehituse tõttu tuleb tal välja kolida. Mõlemad need ülesanded, mis kiiret lahendust ootavad, tunduvad Oblomovile hirmus rasketena, tülikatena ja vastikutena, et ta pahurana nagu siil kerra tõmbub, teenrilegi keelab igasuguse kolimisest kõnelemise ja voodis meeleheitlikult plaane haudub, kuidas saaks kõike vanaviisi jätta.

Need kaks muret — korter ja Oblomovka — millega romaan algab, täidavad lõviosa sellest 400-leheküljelisest teosest. Alles veel 146. leheküljel tunnistab romaani kangelane kibedusega, et tal selg ja küljed on valusad nende kahe küsimuse pärast aeledes.

Kolimisega saab Oblomov sõprade toimetusel kuidagi hakkama, kuid kodukoht Oblomovka jääbki talle kuni surmani nägemata. Mitte sellepärast, et ta seda näha ei taha. Oh ei! Oblomov aina unistab kodukoha mullalõhnast, Oblomovka kinkudest ja jõest. Ta haudub meeldivaid plaane jäävalt kodukohta elama asumisest, magamisest ja armastusest Oblomovka sinise taeva all Oblomovka rahulike elanike keskel, kes mõistavad elu kui rahu ja tegevusetuse paleust, mida segavad ajuti ainult mingisugused soovimata juhtumid: haigused, varanduslikud kahjud, tülid, muu seas ka töö. Sest tööd kannatavad Oblomovka elanikud kui karistust, mis juba nende esiisadele peale on pandud ja mida needki ei võinud armastada: kus kuidagi võimalik seal hoiduti tööst kõrvale.

Oblomov unistab lakkamatult Oblomovkast. Aga miks ta sinna ei sõida? Mis teda takistab? — Oblomovlus.

Sellesse ainsasse sõnasse võtab Oblomovi lapsepõlvesõber Andrei Stolz kokku kõik selle lodevuse, laiskuse, saamatuse, unisuse ja unistamise kompleksi, mis Oblomovis juba eos tapab iga teo, mis ainutab tahet ja takistab selget mõtlemist.

Stolz ise, isa poolt sakslane, ema poolt venelane, on läbi ja läbi teoinimene, Oblomovi täielik vastand. Tema õlul veab Oblomov oma elu kuidagi õhtule; tänu temale suudab ta oma vanemate mõisa säilitada, tänu Stolzile ei varastata teda puupaljaks.

Lühikeseks enne lõppu haarab Oblomovit veel heledam ajajärk, mis meie kangelasi otsekui unest raputab. Et talle viimast šanssi anda, laseb autor Oblomovi ellu astuda armastusel.

Näib nagu sünniks ime. Oblomov jätab päevase magamise, loobub oma pärsia öökuuest ja tuhvlitest, elab mõni aeg päris inimese moodi. Kuid obloomovluse tõttu läheb ka armastus Oblomovi käes nurja.

Siit peale algab kolmekümneviieaastase aristokraadi, terve, andeka, mitte sugugi rumala, kuid täiesti tahtejõuetu mehe lõplik allakäik, Oblomovil tekivad suhted oma perenaisega, kahe lapsega ametnikulesega, kes ustava andumusega nõelub ta sukki, peseb ta pesu ja valmistab talle süüa, kuid oma täielikus vaimunüriduses Oblomovi mahakäimist aina soodustab. Sellest kooselust sünnib laps, Oblomovka pärija.

Oblomov magab ja vedeleb päevast päeva, aastast aastasse, kuni ta selliste eluviiside tulemusena saab rabanduse. Ta sureb obloomovlikku surma nagu see teisiti ei või olla.

„Oblomovi" ilmumine tekitas Venemaa mõtlevais ringkonnis lausa tormi. Otsekui peeglis tundis vene inimene Ilja Oblomov ära omaenda näojooned.

Meis igaühes istub osa Oblomovit! hüüdis tuntud arvustaja Dobroljubov, kes leidis, et obloomovlus on venelase tõeline omadus. Mitte ainult need ei armasta magada ja süüa, keda orjab vähimalt kolmsada pärisorjast talupoega, vaid vedelemisjumalale toovad ohvreid kõik: ametnikud, sõjaväelased, riigimehed, haritlased ja seltskonnategelased.

Teine silmapaistev publitsist Solovjov täiendas: „Oblomov ei võigi surra. Ei, Oblomov pole mitte ainult mööduv ajalooline tüüp, vaid tõuline nähtus, millele surma võib tuua ainult sugupõlvede töö."

Gontšarovist ja tema kurvast kangelasest Oblomovist on tänapäeveni mõõdunud mitu sugupõlve, aga kas nende töö on vene iseloomu muutnud? Vaevalt. Meie, kes me Esimese Maailmasõja, Vene revolutsiooni, Vabadussõja, kurikuulsa baasideajajärgu ja aasta nõukogude valitsust üle oleme elanud, peame tunnistama ühes A. H. Tammsaarega, „Oblomovi" tõlkijaga eesti keele (1934), et „Oblomov pole tõepoolest mitte veel surnud, vaid et ta kogu Venemaal igal pool ümber aeleb, logeleb, vedeleb, nagu oleks see tõepoolest mingi hiiglasuur Oblomovka. Seepärast tundub käesolev romaan jälle kord paiguti päris ilmutusena."

Tammsaare arvates on ka raske Solovjovi viisi uskuda, et töö võiks tõugu muuta; otse selle vastu — tõuomadused tingivad töö ja tema viisi.

Selle vormeli järgi võime ütelda, et just slaavi rassiomadused olid need, mis ahvatlesid praeguse Venemaa rõhujaid tarvitusele võtma stahhaanovlust ja löökitööd, sotsialistlikke töövõistlusi ja graafikut, lühidalt kogu seda „sidrunipigistamise" süsteemi, millele julmuselt võrdset ei leidu ühelgi maal.

Obloomovluse üheks viimaseks suurimaks esinemiseks Venemaal peab Tammsaare Tolstoi õpetust, et kurjale ei pea vastu panema. Siin on Tammsaare arvates püütud tõulisele pahele vooruse rüüd selga ajada. Nõuda, et kurjale ei pea vastu panema, tähendab seda, et peab orgaanilisel teerajal taanduma kaugemale tagasi kui seda on aigelisimgi taim, sest ka see võitleb kurjaga s. o. võitleb kõigega, mis temale eluliselt on kahjulik.

(Järgneb).

Avaldati piimanduse ala korraldav määrus

Piimatööstuste poolt müügile lastud piim peab sisaldama 2,5 protsenti rasva

Kindralkomissari poolt on avaldatud piima- ja rasvamajanduse esimese määruse teine teostamise määrus, milles leiab üksikasjalikumat käsitlemist piimanduse alla niihästi tootmise, kohustuste kui ka piimatööstuste osas.

Määruse kohaselt loetakse piimatootjaks iga lüpsilehma pidaja, ka sel juhul, kui lehmapidamine ei ole elatusalaks. Piimasaaduseks on kõik täispiimast valmistatud saadused, hoolimata nende kasutusotstarbest.

Isetöötlejaks tootjaks loetakse lehmapidajad kelledele eriloa põhjal on lubatud oma majapidamises toodetud piim ise piimasaadusteks ümber töötada. Piimaga ja piimasaadustega isevarustajad on piimatootjad, kelledele on lubatud oma majapidamise tarbeks piima ja piimasaadusi võtta oma majapidamisest ja kelle kohta kehtivad eritarbimiseeskirjad.

Piimatootja on kohustatud iga lüpsilehma pealt ära andma miinimumkoguse täispiima või sellele vastavalt piimasaadusi. Sellekohase koguse määrab kindlaks ja jaotab äraandmisperioodide järgi Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja. Viimane on ühtlasi õigustatud äraandmiskoguseid vastavalt piimatootja tootmisvõimele kindlaks määrama. Erijuhtudel võib ta piimatootja äraandmiskohusest vabastada.

Äraantud täispiim arvestatakse piimatootja kasuks rasvasisalduse alusel, kusjuures 85 rasvaühikut vastab ühele kilole võile. Idaala riigikomissari piima- ja rasvamajanduse esimese määruse 16. septembrist 1941 1. paragrahvi esimeses lõikes nimetatud tootja majapidamises mittevajalike piimakoguste äraandmise kohus jääb kehtima ka eespool nimetatud normide kindlaksmääramise puhul. Üle kindlaksmääratud normide äraantud piima- ja piimasaaduste koguste pealt on tootjail õigus saada eripreemiaid.

Täispiima äraandmise puhul on piimatootjail õigus võid tagasi saada, mida korraldab Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja. See õigus on piimatootjail ka kooritud ja võipiima kohta, kuid Põllumajanduse juhatajal on õigus seda kitsendada või täiesti keelata. Isetöötlejaiks tootjaiks võib tunnustada ainult need piimatootjad, kelledelt lähimast piimatööstusest liiga suure kauguse või muude eriliste asjaolude tõttu ei või nõuda täispiima piimatööstusse äraandmist.

Piimatootjad on kohustatud äraantud täispiima piimasaadusteks ümber töötama, kuivõrd see ei ole määratud elanikkonna varustamiseks. Piimatööstuse poolt liikvele lastud täispiima rasvasisaldus peab olema 2,5 protsenti. Koort võib kasutada ainult või valmistamiseks või juustu rasvasisalduse protsendi tõstmiseks.

Elanikkonna varustamine piima ja piimasaadustega toimub piimatööstuste ja elatustarbeainetekaupluste kui varustuskeskuste kaudu. Viimaste arvu määrab kindlaks P. K. Võieksport Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja juhtnööride järgi.

Kontrolli piima ja piimasaaduste äraandmise, samuti piima ümbertöötamise ja turustamise üle teostatakse Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja lähema eeskirja järgi.

Kuivõrd muude eeskirjade järgi ei tule kohaldamisele raskem karistus, karistatakse vangimajaga ja rahatrahviga või ühega neist karistusist seda, kes tahtlikult või ettevaatamatult ei anna ära äraandmiskohuslikku piima või piimasaadusi, laseb liikvele piima või piimasaadusi piimatootja elukoha suhtes mittepädevate piimatööstuste kaudu ja õigustamatult omandab piima või piimasaadusi.

Avaldatud määrus jõustub tagasiulatuvalt 1. septembrist, kusjuures see üksikasjaliselt on avaldatud meie tänase lehe ametlike teadete osas.

Tartu maavalitsusele uus sekretär

Tartu maavalitsuse uueks sekretäriks on määratud Arnold Annus, kes oli seni kohtuameti kandidaadiks Viljandi ringkonnakohtu juures.

Uus maavalitsuse sekretär asus oma ametikohustuste täitmisele alates 1. novembrist.

A. Maalstein'ilt kuulitõukes uus Järva rekord

Möödunud nädalal Paides korraldatud võistlustel püstitas August Maalstein kuulitõukes uue Järva rekordi, saavutades tulemuseks 15,30 meetrit. Nimetatud tagajärjega tõusis Maalstein tänavuse Euroopa kuulitõukajate peres kolmandale kohale. Toimunud võistlusel oli A. Maalstein vaatamata külmale ilmale eriti vormis ning kõik ta tõuked ületasid 15 meetri piiri. Tema tõugete seeria oli järgmine: 15,03; 15,05; 15,30; 15,29; 15,18 ja 15,08 meetrit.

Olgu märgitud, et möödunud kergejõustiku hooajal püstitas A. Maalstein 3 uut Järva rekordit — kettaheites 41,01 m, vasaras 43,92 m ja kuulitõukes 15.30 m.

AMETLIKUD TEATED

Määruse nr. 1 piima- ja rasvamajanduse alal teine teostamismäärus 3. novembrist 1943.

Ida-ala Riigikomissari Määruse nr. 1 piima ja rasvamajanduse alal, 16. septembrist 1941 (VBIRKO. lk. 15, Abl. Reval lk. 471), § 9 alusel määran:

§ 1

1) Piimatootja on iga lüpsilehma pidaja, ka siis, kui lehmapidamine ei ole elatusalaks.

2) Piimasaadused on kõik täispiimast valmistatud saadused, vaatamata nende kasutusotstarbele.

3) Piimatööstused on kõik käitised, kes piima kokku võtavad või ümber töötavad.

4) Isetöötlejad tootjad on piimatootjad, kellele eriloa põhjal on lubatud oma majapidamises toodetud piima ise piimasaadusteks ümber töötada.

5) Piimaga ja piimasaadustega isevarustajad on piimatootjad, kellele on lubatud oma majapidamise tarbeks piima ja piimasaadusi võtta oma majapidamisest. Nende kohta kehtivad eri tarbimiseeskirjad.

§ 2

1) Iga piimatootja on kohustatud iga tema käitises oleva lüpsilehma pealt ära andma miinimumkogus täispiima või, kui on antud luba isetöötlemiseks, piimakogusele vastava koguse piimasaadusi.

2) Esimese (1) lõike järgi äraantava piima ja piimasaaduste koguse suuruse määrab iga piimamajandusaasta kohta kindlaks ning kindlaksmääratud koguse jaotab äraandmisperioodide peale Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja.

3) Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja on õigustatud äraandmiskoguseid vastavalt piimatootja tootmisvõimele teisiti kindlaks määrama. Erilistel juhtudel võib ta piimatootjaid äraandmiskohusest vabastada.

4) Äraantud täispiim arvestatakse piimatootja kasuks ja piima rasvasuse alusel vahekorras: 85 rasvaühikut- 1 kg. võid. Piimasaaduste äraandmise puhul, täispiima vahenditult tarbijale äraandmise puhul või kooritud piima ja võipiima tagasiandmise kitsendamise puhul määratakse arvestamise alus kindlaks Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja poolt.

5) Ida-ala Riigikomissari määruse nr. 1 piima- ja rasvamajanduse alal 16. septembrist 1941 § 1 esimese (1) lõikes nimetatud tootja majapidamises mittevajalike piimakoguste äraandmise kohus jääb kehtima ka käesolevas paragrahvis ettenähtud normide kindlaksmääramise puhul.

6) Piimatootjail on õigus üle kindlaksmääratud normide äraantud piima- või piimasaaduste koguste pealt saada erilist tootmispreemiaid.

§ 3

1) Täispiima äraandmise puhul on piimatootjail õigus võid tagasi saada. Tagasiandmist korraldab Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja.

2) Piimatootjail on peale selle õigus kooritud piima ja võipiima tagasi anda. Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja võib tagasiandmist kitsendada ja, kui see vajalik peaks olema, täiesti ära keelata.

§ 4

Isetöötlejaiks tootjaiks võib tunnustada ainult neid piimatootjaid, kellelt lähimast piimatööstusest liiga suure koguse või muude eriliste suhete tõttu ei või nõuda täispiima piimatööstusse äraandmist. Isetöötlejaks tootjaks tunnustamise, samuti endavalmistatud piimasaaduste äraandmise kohta annab Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja lähemad eeskirjad.

§ 5

1) Täispiima ja piimasaadusi on õigustatud vastu võtma ainult Põllumajanduse Keskvalitsuse poolt selleks lubatud piimatööstused.

2) Piimatootjad ja isetöötlejad tootjad võtvad saadusi ära anda sinult nende suhtes määratud vastuvõtupiirkonna piimatööstustele.

3) Piimaühistud on õigustatud piimatootjaile, kes ei ole ühistu liikmed, maksma äraantud täispiima eest 10% võrra madalamat hinda kui oma liikmeile.

§ 6

1) Piimatööstused on kohustatud äraantud täispiima piimasaadusteks ümber töötama, kuivõrd see Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja lähema eeskirja kohaselt ei ole määratud elanikkonna varustamiseks.

2) Piimatööstuste poolt liikvele lastud täispiima rasvasisaldus peab olema 2,5%. Põhjendatud erijuhtudel võib Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja lubada erandeid.

3) Piimatööstuste poolt valmistatavate piimasaaduste liigid, nende rasvasisalduse ja väljatuleku määrab kindlaks Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja.

4) Koort võib kasutada ainult või valmistamiseks või juustu valmistamise puhul kooritud piima rasvasisalduse kindlaksmääratud protsendini tõstmiseks.

§ 7

1) Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja määrab kindlaks piima ja piimasaaduste tarbimisnormid ja annab jaotamis- ja kontrollimiseeskirjad.

2) Kuivõrd tarbimisnormid on kindlaks määratud, on need kehtivad kõigi Eesti kindralkomissari-piirkonnas alaliselt või ajutiselt elatustarbeainete saamiseks õigustatuse kohta, kaasa arvatud ka riigisaksa tsiviilelanikkond ja kõik sõjaväelased, kes ei kuulu väeosa toidustamisel. Kuivõrd sõjaväelasad on väeosa toidustamisel. ei ole neil mingit õigust lisaainete saamiseks kindlaksmääratud tarbimisnormide põhjal.

3) Elanikkonna varustamine piima ja piimasaadustega toimub piimatööstuste ja elatustarbeainete kaupluste kui varustuskeskuste kaudu. Varustuskeskuste arvu määrab Piimaühingute Keskliit „Võieksport" Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja juhtnööride järgi.

§ 8

1) Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja võib

1. avada uusi piimatööstusi või nõuda valdadelt linnadelt muudelt korporatsioonidelt või põllumajanduslikelt ühistuilt uute piimatööstuste avamist.

2. sulgeda piimatööstusi või liita mitu käitist üheks.

3. lubada piimatööstuste tegevust piima vähese kokkutuleku tõttu ajutiselt seisma panna,

4. kohustada piimatööstusi, mis piima vähese kokkutuleku tõttu olid ajutiselt suletud, oma käitisi uuesti avama ja edasi pidama.

5. kohustada piimatööstusi loobuma koorejaamade või piimakogumispunktide avamisest või olemasolevate koorejaamade või piimakogumiskohtade sulgemisele.

2) Piimatööstuste vastuvõtupiirkondi võib Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja muuta või uuelt määrata.

3) Esimese (1) ja teise (2) lõike alusel tehtud korralduste tagajärjel tekkinud kahjude eest ei makseta kahjutasu.

§ 9

Kontrolli piima ja piimasaaduste äraandmise, samuti ümbertöötamise ja turustamise üle teostatakse Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja lähema eeskirja järgi.

§ 10

1) Kuivõrd muude eeskirjade järgi ei tule kohaldamisele raskem karistus, karistatakse vangimajaga ja rahatrahviga või ühega neist karistustest seda, kes tahtlikult või ettevaatamatult

1. ei anna ära äraandmiskohuslikku piima või piimasaadusi,

2. laseb liikvele piima või piimasaadusi piimatootja elukoha suhtes mittepädevate piimatööstuste kaudu,

3. õigustamatult omandab piima või piimasaadusi.

2) Katse on karistatav.

§ 11

Kindralkomissar või tema poolt volitatud asutused võivad määrata viivitleva piimatootja lehmad tapaloomadena lihanormi täitmiseks. Eriti raske süü korral võidakse otsustada piimalehmad tasuta võõrandada.

§ 12

Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja võib määrata piimatööstuste juhatajaile, kes rikuvad seaduslikke eeskirju, korraldustrahve kuni 5000 riigimargani.

§ 13

Käesoleva määruse teostamiseks vajalikud õigus- ja halduseeskirjad annab Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja.

§ 14

1) käesolev määrus jõustub tagasiulatuvalt 1. septembril 1943.

2) Ida-ala Riigikomissari määruse nr. 1 piima- ja rasvamajanduse alal teostamise määrus, 2. jaanuarist 1943 (Abl. Reval lk. 53) kaotab kehtivuse.

3) Teine rakendamiseeskiri Ida-ala Riigikomissari määrusele nr. 1 piima- ja rasvamajanduse alal 30. maist 1942 (Abl. Reval lk. 488) loetakse antuks käesoleva määruse alusel.

4) Piimaseadus 22. juunist 1943 (Riigi Teataja 1934, nr. 56, art. 494, ja 1938, nr. 17, art. 152) ja selle juurde antud teostamismäärus 16. novembrist 1934 (Riigi Teataja 1934, nr. 101, art. 792), samuti Piima ja piimasaaduste väljaveo kontrolli seadus 20, augustist 1937 (Riigi Teataja lk. 937, nr. 69, art. 578 ja 1939, nr. 33, art. 256) ja selle juurde antud teostamismäärus 15. märtsist 1938 (Riigi Teataja 1938, nr. 34, art. 289) jäävad jõusse, kuivõrd need ei ole vastolus Riigikomissari määrusega ja selle määruse alusel antud teostamiseeskirjadega.

Tallinnas, 3. novembril 1943. a.

Kindralkomissar Tallinnas
ülesandel
Mentzel.

VILLA KOKKUOSTU MÄÄRUS

(sügispügi 1943)
14. oktoobrist 1943. a.

Okupeeritud ida-alade Riigiministri okupeeritud ida-aladel õigus-äitete andmise määruse, 21. veebruarist 1942 (VBLRMOst lk. 11), § 2 alusel määran:

§ 1

1) Iga lambapidaja peab 1943. aasta sügispoolt ära andma iga lamba ja talle pealt 0,5 kg põevillu, mille eest maksetakse kindlaksmääratud hindade järele. Äraantavas villas võib ära anda ainult pestult.

2) Vill tuleb ära anda ajavahemikus 15. oktoobrist kuni 31 detsembrini 1943.a.

3) Lammasteks käesoleva määruse mõttes loetakse uted, jäärad, oinad ja talled. Lambapidaja lambakoosseisuks, mis äraandmise kohuse puhul aluseks tuleb võtta, loetakse 26.juunil 1943 toimunud loomaloenduse kontrollitud tulemus. Võõral arvel söödal peetud lambaid ei loeta äraandmise kohuse suhtes lambapidaja lambakooseisu kuuluvaiks.

§ 2

1) Villa eest, mis üle § 1 esimese (1) lõike järgi kindlaks määratud alammäära äraantakse, saab lambapidaja ja peale kindlaksmääratud hindade preemiad punktiväärtähtedes, mis annavad talle õiguse tekstiilkaupade ostmiseks.

2) Preemiateks antakse villa iga 1.-Rmk. väärtuse peal 3 punkti.

§ 3

1) Seda, kes rikub § 1 eeskirja karistatakse, kuivõrd teiste eeskirjade järgi ei ole ette nähtud raskem karistus, vangimajaga ja rahatrahviga või ühega neist karistustest.

2) Katse on karistatav.

3) Esimeses (1) lõikes ette nähtud karistuste asemel või kõrval võidakse määrata korraldustrahve ja muude abinõude tarvitusele võtmist avaliku majapidamise, hinna kujundamise ja hinna järelvalve kohta käivate eeskirjade rikkumise korraldustrahvide ja muude abinõude määruse 13. juulist 1943 (VBIRKO lk.104) kohaselt.

§ 4

Kinralkomissarid annavad käesoleva määruse teostamiseks vajalikud õigus-ja halduseeskirjad.

§ 5

Villa kokkuostu määrus (kevadpügi 1943) 22. aprillist 1943 (VBIRKO lk. 74) kaotab kehtivuse.

§ 6

Käesolev määrus ei kehti Valge-Vene kindralkomissari - piirkonnas.

§ 7

Käesolev määrus jõustub 15. oktoobril 1943.

Tallinn, 14. oktoobril 1943.

Ida-ala riigikomissari ülesandel
Mathiessen.

Järva Maakoolivalitsuse korraldus

5. novembrist 1943. a.

Nakkushaiguste (eriti difteeria) leviku ärahoidmiseks on Järvamaa õpilastele keelatud käesoleva korralduse ilmumisest arvates, osavõtt kõigist kino- ja teatrietendustest, samuti muudest ühiskogunemistest 3-me nädala kestel.

Karanteeni määratud õpilased ei tohi kooli ilmuda, ega karanteeni ajal teise korterisse elama asuda (ka maale vanemate juurde), teisi õpilasi nende korterites külastada j. n. e., kuna sellega kaob karanteeni mõte.

Kino- ja teatrikeelu puhul tuleb koolijuhatajatel teostada vajalikku kontrolli oma kooli õpilaste suhtes.

H. Lipp
Maavanem
Maakoolivalitsuse juhataja.

E. Liblik
Järva maa-arst.

Linnalastele antakse juustu

Elatustarbeainete põhikaartide omanikud saavad 2 kg soola

Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja poolt on avaldatud teadaanne, mille kohaselt 26. toitlusperioodil antakse tsiviilelanikele lisaks varem avaldatule veel järgmisi elatustarbeaineid:

Soola kõigile elatustarbeainete põhikaartide omajaile lisana ühekordselt 2 kg elatistarbeainete põhikaardi erikupongi „26-A" vastu. Erikupong soola ostuks on kehtiv 26. toitlusperioodi lõpuni, s. o. kuni 12. detsembrini 1943.

Juustu 0-17-a, väikelastele, lastele ja noortele kõigis linnades ajavahemiku 15.-28. novembri eest 200 grammi elatustarbeainete põhikaardi juustukupongi „26-I-II" vastu. 0-17-a. väikelastele, lastele ja noortele kõigis linnades ajavahemiku 29. nov.-12. detsembri eest 200 grammi elatustarbeainete põhikaardi juustukupongi „26-III-IV" vastu.

26. toitlusperioodil on lubatud anda terve toitlusperioodi või kauplustest korraga välja niihästi põhikaartide kui ka lisakaartide vastu. Või tuleb kauplustest välja osta võimalikult toitlus perioodi kahe esimese nädala kestel, s. o. kuni 28. novembrini.

Avalikes toitlustamisettevõtteis ja asutuste ning käitiste kinniseis sööklais võetakse vastu võikuponge hariliku korra kohaselt, s.o. igal nädalal vastava nädala võikuponge.

Kehtestati uus kord raua ja terase majandamisel

Suurendati ostuõigusi majapidamistarvete osas. — Käsitööstusrite nõudmised rahuldatakse Eesti Majanduskoja käsitööstuskoja peaosakonna vahendusel

Kindralkomissari poolt on avaldatud teine teadaanne raua ja terase majandamise kohta Eesti kindralkomissari-piirkonnas, kuna seni kehtinud esimese sellekohase teadaande tegelik käsitamine oli teatavaid muudatusi vajalikuks teinud.

Alates esimese teadaande avaldamisest on kaubandus tööriistade ja valtsimismaterjalide alal pidevalt edasi arenenud, mistõttu raualaod on paljudel juhtudel oma tagavarade suhtes paisunud mitmekordseiks. Samuti on oluliselt suudetud likvideerida ka eriti suurt puudust tööriistade alal.

Kuna tööriistu tootvad tehased on otsese sõjamajanduse huvides suuresti koormatud, siis on tarbijal endastmõistetavalt ja endiselt tarvilik säilitada igasugu tööriistade suhtes distsipliini ning kokkuhoidu ja seda eeskätt aukohustusena võitlevate vägede vastu.

Kehtestatud rauamajanduse korraldusega on ette nähtud niihästi majanduse kui ka elanikkonna varustamine raua ning rauakaupadega küllaldases ulatuses. Kui aga ühes või teises eespool mainitud kohas võib selliest hoolimata tekkida kitsikusi, siis on nende põhjustajaiks vaid ajutise iseloomuga transpordiraskused või ka see asjaolu, et sõjapidamises vajatakse materjale mõnelt üksikult alalt eriti tugevasti.

On märkimisväärne, et mõnes üksikus kohas ei peeta siiski kinni tarvilikust distsipliinist raua ja terase majandamise alal kehtivaist eeskirjadest. Kuna igasugune seadusevastane kauplemine raua ja metalli ostuõigustega ning igasugune altkäekaubandus kahjustab otseselt sõjapidamist, siis tuleb mainitud tegusid lugeda raskeimakujulisiks sabotaashideks.

Praeguses, teises teadaandes on raua ostuõiguste käsitluses põhjalikud muudatused ette nähtud ainult selliste käsitööstuste ja üksiktarbijate suhtes, kes asuvad tööstuse ja käsitöö üldraamest väljaspool. Need grupid ei saa tulevikus raua ostulube enam otseselt. On leitud lahendus, mis võimaldab tõhusat kontrolli, seejuures aga põhjustamata asjata ajakaotust. Riigisaksa ametiasutuste nõudlust rahuldab kindralkomissarj majanduse peaosakond ning riigisaksa tsiviilelanikkonna oma kohalikud piirkonnakomissarid.

Käsitööstureil tuleb oma esildused endiselt sisse anda Eesti Majanduskoja käsitööstuse peaosakonna või selle poolt volitatud asutuste kaudu.

Ka vastavad jagamised toimuvad Eesti Majanduskoja vahendusel.

Igal raua ostuõiguste saajal tuleb tingimata sisse seada vastav raamatupidamine. Edasi juhitakse tähelepanu asjaolule, et täpselt tuleb täita ka seda määrust, mille järgi raua ostuõiguste käsitamine väljaspool Eesti kindralkomissari-piirkonda on lubatud ainult neile käitistele, kaubafirmadele ja ametiasutustele, kes selleks on saanud vastava kirjaliku loa.

Eestis on raua ostuõiguste käsitamine lubatud ainult neile firmadele, mis on mainitud äsja avaldatud teadaande lisades 1 ja 2, ja ka neil tööstuskäitistel, mida varustab kindralkomissari majanduse peaosakonna referaat „raud ja metall". Käsitamise all tuleb seejuures mõista ostuõiguste vastuvõtmist ja nende iseseisvat edasiandmist selleks lubatud impordööridele kaubatagavarade täiendamise otstarbel. Juhul kui raua ostuõiguste vahendajaiks lubatakse veelgi uusi kaubafirmasid, avaldab selle kohta vastavad teadaanded kindralkomissari majanduse peaosakonna kaubanduse referaat.

Kui seni on veel käibel raua ostulube ka ilma raua ostuõiguste katteta niihästi lisades 1 ja 2 loetletud kaubafirmades kui ka tööstuskäitistes, siis tulevikus see menetlus kaotatakse.

Sel teel ühtub rauamajandus Eestis Saksamaa omaga veelgi, kus teatavasti kõik kaubanduse ja tööstuse vajadused kaetakse vastavate ostuõigustega.

Alates 1. novembrist on neid raua ostuõigusi, mis seni olid käepärast majapidamistarvete rahuldamiseks, veelgi tunduvalt suurendatud. Pealeselle antakse samast kuupäevast alates esmakordselt raua ostuõigusi käsitööstusele ka tööndusliikuks otstarbeks, linnaelanike tungivate vajaduste rahuldamise eesmärgil.

Esmakordselt on suuremad hulgad rauda varutud ka rehvi- ja reejalasterauana koos juurekuuluvaga. Seda ainukordset jaotust täiendavad veel suured kogused ehitusnaelu. Need kontingendid tulevad Eestis jaotusele majandus- ja rahandus-direktori kaudu.

Kokkuvõttes võib 1. novembrist alates märkida jälle tunduvat paranemist elanikkonna varustamises rauakaupadega.

Sellest paranemisest hoolimata aga on endiselt endastmõistetav, et niihästi vanu kui ka uuesti saadud rauakaupu tarvitataks täieliku kokkuhoidlikkusega.

Raadio

TEISIPÄEV, 9. NOVEMBER 1943.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles 7.15 Tuntud meistrite kauneid palasid (hpl). 8.30 Põllumeestele: Millist küttematerjali eelistada talumajapidamises? (Metsandusinspektor, Adalbert Vohli). 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Saksa marsse ja marsilaule (hpl). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Ringhäälingu suur orkester, juh. P. Karp). Saate kannab üle ka Riia saatja. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.20 Avamänge ja süite (Ringhäälingu suur orkester, juh. P. Karp). 15.00 Kauneid hääli ja tuntud instrumentaliste (mgn). 16.00 Muusika pärastlõunaks (Väike orkester, juh. Vl. Sapošnin). Vaheajal kell 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 18.00 „Villu", Juhan Liivi novellist „Vari". 18.15 Heliseevaid pisiasju (hpl). 18.30 Aja kaja. 19.00 Saatekavaveste. 19.15 Rindereportaaže (ülek., saksa keeles). 19.30 Muusika (ülek). 19.45 Ringhäälingu-ringvaade (ülek., saksa keeles). 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund: Võitlus Riigi pärast. 9. novembriks 1943. 21.00 Päevauudised. Ainult Tartu: 21.15 Õhtumuusika (hpl). 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

KOLMAPÄEV, 10. NOVEMBER 1943.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikumuusika (ülek. Böömi saatjast ja Saarbrückenist). 8.30 Hommikuhardus: „Sügavuse hüüe." 8.45 Päevauudised. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Rõõmus valjuhääldaja (Ringhäälingu tantsukapell, juh. Vl. Sapošnin). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (ülek. Viinist). 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.20 Armastus ja päikesepaiste (hpl.) 16.00 Muusika pärastlõunaks (mgn. ja hpl). 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.15 Jooksval lindil (hpl). 18.00 „Pirniaia vennad", Emil Pirchani veste jaapani teatrikommetest. 18.20 Väike vahemäng (hpl.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 Loengutesari „Meresõda ja merejõud" (ülek. s. keeles). 19.15 Saksa sõduri tund. Õhtukontsert. Korraldaja Tallinna Ringhääling koos Tallinna standortkomandantuuriga. Kaast: Els Vaarman, sopran, Zelia Uhke-Aumere, viiul, Andrei Christiansen, bariton ja Ringhäälingu suur orkester juh. P. Nigula. („Estonia" kontsertsaalist). 20.00 Päevauudised saksa keeles. 21.00 Päevauudised. Ainult Tartu: 21.15 Muusikalisi mälestusi (hpl). 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

Armast abikaasat ja kasuisa

Johannes-Eduard Puskarit

sünd. 17. XI 1882., surn. 3. XI 1943.

mälestavad leinas

abikaasa ja kasutütar

Järvamaa möldrid

KAOTATUD OSTURAAMAT, Paide vallavalitsuse poolt välja antud Salme Ümborg'i nimele, Paides umbes sept. k. algul. Leidjat palun leiust teatada Vodja p-ag. pk. 3 Ümborg.

Soovitakse osta või vahetada 3—4 a. LAPSE KALOSSID VÕI BOTIKUD. Teatada Pallole Koerus, tel. 5.

2. a. lapse juurde VAJATAKSE INIMEST ainult äripäeviti. Läbirääkimiseks tulla Uus tän. 36, kella 18.30—20. Töölevõtmine tööameti kaudu

KOER KADUS 22. okt. s. a. Tundemärgid musta sileda karvaga, silmadel pruunid laigud, lonkab esimest paremat jalga. Leiust teatada tasu eest S-Aia 13-2, Paides.

PAIDE NÖÖRITÖÖSTUS, Paides, Pikk tänav 10 valmistab ohja- ja kõlenööri tellija oma materjalist (linavartest ja linadest)

Toimetuse kõnetunnid igal tööpäeval kella 8—12, talitus avatud igal tööpäeval kella 8—17.30, laupäeval kella 8—13-ni. Kehtivad: kuulutuste hinnad: O—nr. 1 ja R—nr. 1. Aadressi muutmine 20 penni.